



## Saksliste for SRY- møte 1 10. februar 2016

Sted: Utdanningsdirektoratet, Møterom 4, 1. etg.

**Lunsj serveres kl. 11:45 – 12:30**

**Møteramme: kl. 12:30 -15:30**

### 1. Godkjenning av dagsorden

### 2. Godkjenning av referat fra møtet 3.12.2015

### 3. Vedtakssaker

- |                    |  |
|--------------------|--|
| SRY-sak 01-01-2016 | Rapport fra SRYs arbeidsgruppe –<br>Yrkesopplæringsnemndenes rolle                               |
| SRY-sak 02-01-2016 | SRYs arbeidsgruppe for nyoppnevning av faglige råd   |
| SRY-sak 03-01-2016 | Overordnede problemstillinger fra faglige råd<br>utviklingsredegjørelser del 1- Innspill fra NHO |

### 4. Diskusjons og orienteringssaker

Meld. St.20:

1. Stortingsmelding om fagskole i oppfølging av NOU 2014:14 Fagskolen – et attraktivt utdanningsvalg
2. Gjennomgang av tilbudsstrukturen
3. Videreføring av satsningen på vurdering for læring (tiltak 4) - Drøfte mulige tiltak i fag- og yrkesopplæringen (oppfølging av sak 3.7 fra forrige SRY møte)
4. Styrke fag- og yrkesopplæringen gjennom å legge til rette for tidligere og hyppigere veksling mellom opplæring i skole og arbeidsliv- Erfaringer fra utprøvingen

### 5. Innspill til saker for neste SRY-møte

## 6. Evaluering av møtet

## Referat fra SRY-møte 5 – 2015

Dato: 3.12.2015
Sted: Hotell Bristol, Oslo

### Tilstede:

#### **SRY**

Trude Tinnlund, LO  
Vegard Grøslie Wennesland, LO  
Mette Henriksen Aas, LO  
Kristian Ilner, NHO  
Carl E. Rønneberg, NHO  
Turid Semb, KMD  
Anne Eggen Lervik, Virke  
Kari Hoff Okstad, Spekter  
Astrid Moen Sund, UFD  
Bente Søgaaard, YS  
Sture Berg Helgesen, KD  
Jorunn Teigen Leegaard KS  
Roy Venge Tollefsen, KS  
Kristoffer Hansen, EO

#### **Observatør**

Siv Andersen, SIU  
Dagfinn Hertzberg, KD

#### **Utdanningsdirektoratet**

Karl Gunnar Kristiansen  
Anne Katrine Kaels

### Forfall:

Ragnhild Lied, UNIO  
Margaret Westgaard, KS

## 1. Godkjenning av dagsorden

### **Vedtak**

Dagsordenen ble enstemmig godkjent.

## 2. Godkjenning av referat fra møtet 29.10.2015

### **Vedtak**

Referatet ble enstemmig godkjent.

## 3 Behandling av saker

### **3.1 SRY vedtakssak 16-05-2015 - Valg av leder SRY**

Leder i SRY Rolf Jørn Karlsen (LO) informerte på møte 29.10.2015 om at han på grunn av sin arbeidssituasjon dessverre så seg nødt til å trekke seg fra SRY. LO foreslo LO-sekretær Trude Tinnlund som leder av SRY. Ingen andre forslag ble fremmet.

### **Vedtak**

Trude Tinnlund ble enstemmig valgt til ny leder i SRY.

### **3.2 SRY vedtakssak 17-05-2015 - Forlengelse av inneværende oppnevningsperioden for SRY/ Faglige råd**

SRY og de faglige rådene skal oppnevnes på nytt for perioden 2016-2020. SRY ble oppnevnt av Kunnskapsdepartementet juni 2012, og de faglige rådene ble oppnevnt av Utdanningsdirektoratet etter delegert myndighet fra departementet september 2012. I henhold til mandatet, skal SRY og de faglige rådene oppnevnes for inntil fire år av gangen.

Med bakgrunn i arbeidet med gjennomgangen av tilbudsstrukturen (oppdragsbrev 11-14) er det reist spørsmål om nyoppnevningen fra 2016 bør utsettes. Ved å utsette oppnevningen til dette arbeidet er fullført, sikres kontinuitet ved at samme råd og personer er delaktig fra start til slutt. Arbeidet kan også føre til endringer i tilbudsstrukturen som får konsekvenser for antall og sammensetning av faglige råd.

SRY mener det er argumenter som taler både for og imot en forlengelse av inneværende oppnevningsperiode. Ved en forlengelse av oppnevningsperioden vil man sikre kontinuitet ved at de sittende medlemmene i rådene slutfører arbeidet med gjennomgang av tilbudsstrukturen. Arbeidet med gjennomgang av tilbudsstrukturen kan medføre endringer i rådsstrukturen, og det kan være en fordel at en eventuell ny struktur er på plass før nyoppnevning.

SRYs medlemmer er kjent med at det er medlemmer i de faglige rådene som ønsker å avslutte sitt arbeid i inneværende oppnevningsperiode. Disse medlemmene må uansett erstattes og nye medlemmer må oppnevnes. Å gjennomføre nyoppnevningen som planlagt vil også bidra til at nye representanter kommer inn i rådene og kan se utfordringer knyttet til utdanningsprogrammene på nye måter.

#### **Vedtak**

SRY-representantene Tinnlund (LO), Henriksen Aas (LO), Wennesland (LO), Rønneberg (NHO), Ilnes (NHO) og Okstad (Spekter) anbefaler en forlengelse av inneværende oppnevningsperioden til sommeren 2017 for SRY/ Faglige råd.

Representantene Leegaard (KS), Venge Tollefsen (KS), Eggen Lervik (Virke), Moen Sund (UFD), Søgaard (YS) og Hansen (EO) anbefaler nyoppnevning sommeren 2016 for SRY/ Faglige råd.

### **3.3 SRY vedtakssak- 18-05-2015- Sluttrapport – Evaluering av forsterket alternativ Vg3 for elever som ikke får læreplass**

Tove Mogstad Aspøy (FAFO) presenterte sluttrapporten i evalueringen av forsterket alternativ Vg3 for elever som ikke får læreplass. Fem fylkeskommuner har deltatt i en utprøving av et forsterket alternativ Vg3, med sikte på å gi elever som ikke får læreplass et bedre tilbud enn det de har fått så langt. Med *forsterket* alternativ Vg3 menes både en utvidet opplæringstid (fra 12 til minimum 18 måneder), og at opplæringen er basert på tett samarbeid mellom skole og arbeidsliv, fortrinnsvis med praksis i bedrift.

Utprøvingen har pågått fra høsten 2013 til våren 2015, for ett elevkull. FAFO har fulgt utprøvingen fra start til slutt. Kartleggingen bygger på et omfattende kvalitativt casemateriale og registerdata/data innrapportert fra forsøksfylkene.

SRY mener sluttrapporten i liten grad gir informasjon om forskjellen mellom ordinært alternativ Vg3 og forsterket alternativ Vg3. Likeledes har de ulike modellene som er prøvd ut forskjellig tilnærming og organisering uten at sluttrapporten fremhever noen av modellene. SRY mener det kan være vanskelig å etablere en nasjonal modell, men det bør utvikles et felles rammeverk som fylkeskommunene følger.

SRY mener at et forsterket alternativt Vg3 er og må være et alternativ for elever som ikke får læreplass. Ordningen må ikke bli et foretrukket alternativ til ordinært lærlingløp. For å unngå at

denne gruppen elever blir for stor, er et godt dimensjoneringsarbeidet i fylkeskommunene avgjørende. SRY er positive til at ordningen videreutvikles slik at kvaliteten i opplæringen forbedres, og at elevenes forutsetninger for å bestå fag- og svenneprøven gjennom dette økes. SRY mener ordningen er et alternativ for et fåtall elever, og er skeptiske til at ordningen gjøres søkbar.

#### **Vedtak:**

1. Det er av avgjørende betydning at forsterket alternativ Vg3 ikke blir et foretrukket alternativ til ordinært lærlingløp.
2. De skoler som skal tilby alternativt Vg3 må ha lærerkompetanse og utstyr, slik at elevene har gode forutsetninger for å gjennomføre og bestå fag- og svenneprøven.

### **3.4 SRY-vedtakssak 19-05-2015- Møteplan 2016**

Med bakgrunn i SRY-møtet 29.10.2015 fremmer sekretariatet nytt forslag til SRY-møter og fellesmøter mellom SRY og ledere og nestledere i de faglige rådene 2016.

#### **Møteplan for SRY møter 2016**

Møte	Tidspunkt
SRY møte 1-2016	Onsdag 10. februar 2016
SRY møte 2-2016	Onsdag 27. april 2016
SRY møte 3-2016	Onsdag 1. juni 2016
SRY møte 4-2016	Onsdag 14. september 2016
SRY møte 5-2016	Onsdag 2. november 2016
SRY møte 6-2016(kombinert med besøk på EuroSkills Göteborg)	Torsdag 1- Fredag 2. desember 2016

#### **Møteplan for fellesmøter SRY og faglige råd 2016**

Møte	Tidspunkt
Fellesmøte 1- 2016	Onsdag 17. februar 2016
Fellesmøte 2-2016	Onsdag 27. april 2016
Fellesmøte 3-2016*	Onsdag 12. oktober 2016*
Fellesmøte 4-2016 (Møte SRY+FR med statsråden)	Onsdag 7. desember 2016

\*Det kan være aktuelt å erstatte fellesmøtet 12. oktober med en 2-dagers samling i august/ september etter mal fra «Maarud Gård»

#### **Vedtak**

Møteplan ble enstemmig godkjent.

### **3.5 SRY orienterings sak- Faglige rådets utviklingsredegjørelser og arbeidet i yrkesfaglige utvalg**

I arbeidet med del 1 av utviklingsredegjørelsene har de fleste rådene vurdert samtlige lærefag/yrkeskompetansefag som tilhører utdanningsprogrammet de har ansvar for. Flere av rådene sier at de ønsker å drøfte plassering og sammenslåing av enkeltfag eller grupper av fag med andre faglige råd. Utdanningsdirektoratet vil legge til rette for at de faglige rådene får drøftet organiseringen av disse fagene på en god måte.

Del 1 av utviklingsredegjørelsene er publisert på <http://fagligerad.no/ur/>. Utdanningsdirektoratet er i gang med å skrive en oppsummering av redegjørelsene. Direktoratet vil ferdigstille oppsummeringen og deretter oversende den til SRY. SRYs medlemmer inviteres til å gi innspill i den videre prosessen med rådernes arbeid med utviklingsredegjørelse del 2.

Som del i arbeidet med å gjennomgå tilbudsstrukturen, har Utdanningsdirektoratet opprettet fem yrkesfaglige utvalg. Utvalgene har fått i oppdrag å vurdere hvordan endringer i arbeidsmarkedet påvirker fag- og yrkesopplæringen, og å komme med forslag til tiltak som kan bidra til å gi fremtidsrettede opplæringstilbud.

De yrkesfaglige utvalgene er litt over halvveis i sin oppnevningsperiode. De har per 19.11.15 gjennomført 3 eller 4 møter hver. Utvalgene har eller vil gjennomføre møter med representanter fra de faglige rådene. Utdanningsdirektoratets vurdering er at disse møtene har fungert godt og har bidratt til å klargjøre utvalgenes og rådernes ulike roller i arbeidet med å gjennomgå tilbudsstrukturen.

#### **Vedtak**

SRY tar saken til orientering. SRY anbefaler at saken settes opp på fellesmøte mellom SRY og faglige råd etter at de yrkesfaglige utvalgene har levert sine rapporter.

### **3.6 Orientering om arbeidet i SRYs arbeidsgruppe for internasjonalisering**

Sekretær i SRYs internasjonale gruppe orienterte om gruppens arbeid knyttet til internasjonale aktiviteter. Videre presenterte sekretæren gruppens handlingsplan for 2016.

1. Samling med faglige råd med tema internasjonalisering høsten 2016. Samlingen deles i en fellesesjon knyttet til EU-prosessen, ET2020s nye prioriteringer for fag- og yrkesopplæring og EAfA, Erasmus+, OECDs arbeid om samt ulike parallellsesjoner der de faglige rådene kan melde seg på.
2. Oppfølging Københavnprosessen<sup>1</sup> og tema diskutert i ACVT/DGVT2 som SRY bør være informert om. Dette knytter seg bl.a. til oppfølging av EUs nye prioriteringer for fag- og yrkesopplæring fram mot 2020, herunder nye arbeidsgrupper under kommisjonen.
3. Ev tiltak/konferanser knyttet til European Alliance for Apprenticeship (EAfA)
4. OECD-prosjektet læring for arbeidslivet
5. Oversikt over aktuelle fora, konferanser, workshops, arbeidsgrupper etc.

#### **Vedtak**

SRY tar saken til orientering.

### **3.7 SRY diskusjonssak- Videreføring av satsningen på vurdering for læring i fag- og yrkesopplæringen**

Utdanningsdirektoratet innledet om en eventuell videreføring av satsningen på vurdering for læring i fag- og yrkesopplæringen. Forskning viser at vurderingspraksisen kan ha stor betydning for elevers og lærlingers utbytte av opplæringen og muligheten for læring. All vurdering som skjer underveis i opplæringen skal derfor bidra til å fremme læring, øke kompetanse og være et grunnlag for tilpasset opplæring.

Elever og lærlinger lærer best når de:

- Forstår hva de skal lære og hva som forventes av dem
- Får tilbakemeldinger som sier noe om kvaliteten på arbeidet/prestasjonen
- Får råd om hvordan de kan forbedre seg

- Er involvert i eget læringsarbeid

En viktig del av satsingen har vært å bygge opp kompetanse og støtte kommuner og fylkeskommuner i utviklingsarbeidet, slik at de får mest mulig ut av deltakelse i satsingen, og at arbeidet videreføres etter deltakelsen.

I videreføringen av Vurdering for læring i fagopplæring vil det være viktig å vurdere følgende tiltak:

- *Vurdering for læring* som tema integreres i direktoratets kompetansetiltak og satsinger rettet mot yrkesfaglærere, instruktører/lærebedrifter og opplæringskontor. På denne måten har man mulighet til sette temaet i sammenheng med andre nærliggende fagområder (f.eks. læreplanforståelse og læringsmiljø).
- Fylkeskommunen sammen med opplæringskontorene har en viktig rolle i å støtte og følge opp lærebedrifter og lærlinger. Samtidig er det nærmere 20 prosent av lærebedriftene som ikke er medlem av et opplæringskontor. Det vil være aktuelt å vurdere hvorvidt det er behov for ulike kompetansetiltak til opplæringskontor og frittstående lærebedrifter.
- Som en del av videreføringen av satsingen på Vurdering for læring, er det utviklet en skolebasert nettilbud i Vurdering for læring (MOOC) med oppstart i mai 2015. Dette er et tilbud som retter seg mot hele skolen, og som er ment å støtte skolelederne i arbeidet med å videreutvikle vurderingspraksisen på skolen. Dette tilbudet er også relevant for skoler med yrkesfaglige utdanningsprogram. Det er flere videregående skoler som er meldt på dette tilbudet. Det er pr i dag 215 skoler med til sammen ca. 6300 deltakere som deltar i dette nettbaserte tilbudet. Erfaringer med denne måten å drive kompetanseutvikling på, vil kunne gi grunnlag for å vurdere om det er aktuelt å utvikle tilsvarende nettilbud for ulike målgrupper i fagopplæringen.

Utdanningsdirektoratet ba SRY drøfte om de ovennevnte tiltakene er relevante i arbeidet med Vurdering for læring i fag- og yrkesopplæringen. Direktoratet ønsker også forslag til andre tiltak.

#### **Vedtak**

Grunnet tidspress utsettes diskusjonen av saken til neste SRY møte.

### **3.8 Evaluering av møtet**

Det er en utfordring å beregne tilstrekkelig tid til behandling av ulike saker. SRY oppfordrer leder og nestleder sammen med sekretariatet til å beregne tilstrekkelig med tid når kjøreplan for møter settes.

Vår saksbehandler: Hafsa Nadeem  
E-post: hna@utdanningsdirektoratet.no  
Tlf.: 23 30 12 13

Vår dato: 28.01.2016  
Vår referanse:  
Deres dato:  
Deres referanse:



## SRY-møte 1 2016

Dato: 10.02.2016
Sted: Utdanningsdirektoratet, Møterom 4

SRY-sak 01-01-2016	Yrkesopplæringsnemndas rolle og ansvar
Dokument	Til beslutning
Innstilling	SRY er positive til arbeidsgruppens anbefalinger og initierer en videre prosess om rapportens innhold og anbefalinger. Rapporten presenteres for Kunnskapsdepartementet, FFU og KUF-komiteen. Rapporten kan få stor betydning for arbeidet med ny Samfunnskontrakt for flere lære-plasser og for regjeringens arbeid med å styrke yrkesfagene.

### Bakgrunn for saken

SRY nedsatte høsten 2014 en arbeidsgruppe som skulle se på yrkesopplæringsnemndas rolle og ansvar. I løpet av 2015 skulle arbeidsgruppen levere en rapport med anbefalinger som skal bidra til bedre utnyttelse av nemndene.

Arbeidsgruppen har god kompetanse på området, men så behovet for å søke mer kunnskap og erfaringer ute i felten og har gjennomført en studietur til Telemark. Det har vært av avgjørende betydning at arbeidsgruppen samlet har fått mulighet til å observere, erfare og reflektere over temaet. Kunnskap om politikernes og administrasjonens syn og behandling av råd fra yrkesopplæringsnemnda har vært spesielt nyttig å ha med seg i arbeidet.

Arbeidsgruppen har vært opptatt av å innhente mest mulig informasjon om y-nemndenes arbeid, og har i tillegg til eksisterende forskning utarbeidet en spørreundersøkelse som er sendt til medlemmer og observatører i yrkesopplæringsnemndene i alle landets fylker. Utdanningsdirektoratet som sekretariat for SRY har bistått i gjennomføringen av undersøkelsen. Undersøkelsen oppnådde en svarprosent på 55,6 noe arbeidsgruppen og sekretariatet anser som et godt resultat.

Målet for arbeidsgruppen er å vitalisere yrkesopplæringsnemndene slik at nemnda blir fylkeskommunenes ledende og kompetente aktør i kvalitet, og utvikling av det regionale næringslivet og den regionale yrkesopplæringen i samarbeid med partene i norsk arbeidsliv. Arbeidsgruppen ønsker å legge til rette for en proaktiv og framoverlent yrkesopplæringsnemnd.

Arbeidsgruppen har også diskutert viktige temaer som sammensetning, mandat, kvalitet, kompetanse og oppnevning. På bakgrunn av dette har arbeidsgruppen kommet med noen anbefalinger i en rapport.

### Forslag til vedtak

SRY er positive til arbeidsgruppens anbefalinger og initierer en videre prosess om rapportens innhold og anbefalinger. Rapporten presenteres for Kunnskapsdepartementet, FFU og KUF-komiteen.

Rapporten kan få stor betydning for arbeidet med ny Samfunnskontrakt for flere lære-plasser og for regjeringens arbeid med å styrke yrkesfagene.



# **Yrkesopplæringsnemndas rolle og ansvar**

**Rapport fra SRYs arbeidsgruppe for yrkesopplæringsnemnda  
Oslo, januar 2016**

## Innhold

Bakgrunn for rapporten.....	3
1    Innledning.....	4
1.2 Lovendringene i 2006/2007.....	4
1.3 Yrkesopplæringsnemndas mandat og sammensetning – gjeldende rett .....	4
1.4 Andre aktuelle lover .....	6
1.5 Oppnevning av yrkesopplæringsnemndene.....	6
2    Forskning på feltet.....	6
2.1 NIFU-Rapport 14/2015: Kvalitet i fag- og yrkesopplæringen .....	6
2.2 Riksrevisjonen: Undersøkelse av fagopplæring i bedrift.....	6
2.3 Utdanningsdirektoratet: Kartlegging av yrkesopplæringsnemndenes rolle (...)	7
2.4 NIFU-Rapport 3/2015: Spørsmål til Skole-Norge høsten 2014.....	7
2.5 NIFU-Rapport 51/2014: Opplæringskontorenes rolle .....	8
2.6 Utdanningsdirektoratet: Spørreundersøkelse 2015.....	8
2.7 Studiebesøk i Telemark: September 2015 .....	9
2.8 Studiebesøk i Oslo og Akershus: Oktober 2015.....	10
3    Arbeidsgruppens vurderinger .....	10
3.1 Yrkesopplæringsnemndas mandat .....	11
3.2 Sammensetning.....	12
3.3 Aktivitet og arbeidsprosess i yrkesopplæringsnemnda.....	12
4    Arbeidsgruppens anbefalinger .....	13
Referanser .....	16
Vedlegg I .....	17
Vedlegg II:.....	18

## Bakgrunn for rapporten

SRY nedsatte høsten 2014 en arbeidsgruppe som skulle se på yrkesopplæringsnemndas rolle og ansvar. Arbeidsgruppen har bestått av Astrid Moen Sund (Utdanningsforbundet), Kristian Ilner (NHO), Are Solli (LO), Anne K. Eggen Lervik (Virke), Siri Halsan (KS) og Kristin Vik (YS).

Arbeidsgruppen fikk i oppdrag å

- sammenstille eksisterende forskning og egne erfaringer med yrkesopplæringsnemndenes arbeid
- vurdere behovet for å endre noe i gjeldende regelverk
- samle informasjonen og anbefalingene i en rapport til SRY

Arbeidsgruppen mener det er viktig med en visjon for å målrette arbeidet i yrkesopplæringsnemnda. Arbeidsgruppens forslag til visjon:

Yrkesopplæringsnemnda er den ledende regionale aktøren i kvalitetsutviklingen av fag- og yrkesopplæringen.

Gjennom kvalitets- og dimensjoneringsarbeidet skal yrkesopplæringsnemnda bidra til å gi råd slik at ungdom kan fullføre utdanningen, sikre et utdanningstilbud basert på gode opplæringsarenaer, utnytte handlingsrommet og tilrettelegge for opplæring i nært samarbeid med arbeidslivet.

## 1 Innledning

Partene i arbeidslivet er sikret innflytelse på utviklingen av nasjonale rammebetingelser for fag- og yrkesopplæringen gjennom deltakelse i Samarbeidsrådet for yrkesopplæring (SRY) og ni faglige råd på sentralt nivå, og gjennom yrkesopplæringsnemndene på fylkesnivå. Disse rådene og nemndene kalles gjerne parts- eller samarbeidsorganer og er hjemlet i opplæringsloven kapittel 12 (se nedenfor under kapittel 1,2).

I ILO-konvensjonen nr. 142 artikkel 5 (ratifisert av Norge i 1977) står det følgende om fag- og yrkesopplæringen:

*"Politikk, retningslinjer og tiltak for yrkesretteleing og yrkesopplæring skal utformes og gjennomføres i samarbeid med arbeidstakernes og arbeidsgivernes organisasjoner, og med andre interesserte organisasjoner når det høver og er i samsvar med nasjonal lov og praksis"*

### 1.2 Lovendringene i 2006/2007

I 2005 nedsatte Kunnskapsdepartementet en lovarbeidsgruppe (Ellertsen-utvalget)<sup>1</sup> der det ble foretatt en gjennomgang av bestemmelsene i opplæringsloven om fag- og yrkesopplæringen.

Selv om fylkeskommunene alltid har hatt det overordnede ansvaret for opplæringen etter opplæringsloven § 13-10, hadde yrkesopplæringsnemndene tidligere en rekke praktiske oppgaver (eksempelvis formidling av lære plasser, fag- og svenneprøven og kompetanseprøveavvikling) som nå er overført til fylkeskommunene.<sup>2</sup>

Begrunnelsen for at arbeidsgruppen foreslo en ansvarsoverføring av yrkesopplæringsnemndenes oppgaver til fylkeskommunene, var at de ønsket å presisere det helhetlige ansvaret som fylkeskommunene har, både for at retten til videregående opplæring blir oppfylt og for det overordnede kvalitetsarbeidet. Overføringen av ansvaret skulle føre til at ansvaret for fag- og yrkesopplæringen ble tydeligere.

Selv om arbeidsgruppen foreslo at vedtaksmyndigheten i en rekke saker skulle overføres til fylkeskommunene, var de klar på at yrkesopplæringsnemndene skulle stå sentralt i planleggingen av kvalitetssystemet og utformingen av prinsipp og rammer når det gjaldt veiledning for/oppfølging av bedrifter og skoler.

Departementet sluttet seg til arbeidsgruppens forslag, og etter lovendringene i 2007 ble oppgavene til yrkesopplæringsnemndene knyttet til de områdene det er viktig at yrkesopplæringsnemnda får økt innvirkning på. Dette gjelder kvalitet, dimensjonering, rådgivning og regionalt utviklingsarbeid, jf. opplæringsloven § 12-4.

### 1.3 Yrkesopplæringsnemndas mandat og sammensetning – gjeldende rett

Yrkesopplæringsnemndene er rådgivende organer som er oppnevnt av fylkeskommunene. De skal fremme behov og synspunkter fra arbeidslivet overfor fylkeskommunen og gi råd i saker som fylkeskommunene legger frem for dem.<sup>3</sup>

Opplæringsloven § 12-3 redegjør for sammensetningen av yrkesopplæringsnemnda og andre forhold som har med organiseringen å gjøre. Ifølge opplæringsloven § 12-3 er det

---

<sup>1</sup> <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing-rapport-fra-arbeidsgruppe-med-for/id98491/>

<sup>2</sup> Mer om dette i lovforarbeidene (Ot. prp.nr.41 2006-2007).

<sup>3</sup> Lovdata, Opplæringslova § 12-4

fylkeskommunens ansvar å oppnevne yrkesopplæringsnemnda og forberede de sakene yrkesopplæringsnemnda skal ta stilling til.

Opplæringsloven § 12-3 legger ingen føringer med hensyn til antall medlemmer eller organisasjoner som skal være representert i yrkesopplæringsnemnda, men slår fast at medlemmer/personlige varamedlemmer til sammen skal ha bred innsikt i hele fag- og yrkesopplæringen og i nærings- og sysselsettingsspørsmål. Medlemmene og varamedlemmene skal i alle fall rekrutteres fra partene i arbeidslivet og elev-/lærlingorganisasjoner. Partene i arbeidslivet skal ha flertall i yrkesopplæringsnemnda. Fylkeskommunene kan be lærerorganisasjoner om å foreslå medlemmer til yrkesopplæringsnemnda. Det er også vanlig at en fra fylkeskommunen er representert i yrkesopplæringsnemnda. For øvrig står yrkesopplæringsnemnda fritt til å kalle inn dem de mener bør delta på møte.

Yrkesopplæringsnemnda skal ifølge loven oppnevne et rådgivende yrkesutvalg for hvert av fagene eller fagområdene, eller bruke prøvenemnda som yrkesutvalg. Yrkesopplæringsnemnda velger selv leder og nestleder.<sup>4</sup>Funksjonstiden til yrkesopplæringsnemnda er den samme som for fylkestinget.

Etter opplæringsloven § 12-3 kan departementet gi nærmere forskrifter om arbeidet i yrkesopplæringsnemnda. Det er ikke blitt gjort.

Opplæringsloven § 12-4 angir oppgavene til yrkesopplæringsnemnda. Yrkesopplæringsnemnda skal i form av vedtak uttale seg i saker som fylkeskommunen etter § 4-8 er pliktig til å legge frem for yrkesopplæringsnemnda, før fylkeskommunen fatter vedtak i saken. Fylkeskommunen skal legge avgjørende vekt på det yrkesopplæringsnemnda har vedtatt eller uttalt.<sup>5</sup> Dette gjelder blant annet saker om godkjenning av lærebedrifter og tap av godkjenning, og om fylkeskommunens kvalitetssystem for fag- og yrkesopplæringen.

Ifølge opplæringsloven § 12-4 skal yrkesopplæringsnemnda arbeide for å heve kvaliteten i hele fag- og yrkesopplæringen. Yrkesopplæringsnemnda skal særlig:

- fremme forslag til organisering, arbeidsmåter og strategier for å utvikle kvaliteten i fag- og yrkesopplæringen
- vurdere, og uttale seg om rutinene i fylkeskommunen for å sikre kvaliteten i fag- og yrkesopplæringen
- vurdere hvordan partene i arbeidslivet skal bidra til kvalitetsutvikling og kvalitetssikring i fag- og yrkesopplæringen
- vurdere hvordan samhandlingen mellom skoler og lærebedrifter kan bedres
- vurdere hvordan kompetanseutvikling kan sikres.

Yrkesopplæringsnemnda skal arbeide for best mulig dimensjonering av den videregående opplæringen, og gi fylkeskommunen råd om tiltak i samarbeid med den årlige fastsettingen av tilbud.

Yrkesopplæringsnemnda skal arbeide for at rådgivingen om fag- og yrkesopplæring blir best mulig, og foreslå tiltak der de finner det nødvendig.

---

<sup>4</sup>Lovdata, Opplæringslova § 12-3

<sup>5</sup>Lovdata, Opplæringslova § 4-3

Yrkesopplæringsnemnda skal gi råd om hvordan utviklingen av fag- og yrkesopplæringen og samhandlingen mellom skoler og bedrifter kan medvirke til regional utvikling, blant annet utviklingen av nye virksomheter og arbeidsplasser.

Yrkesopplæringsnemnda kan gi fylkeskommunen fullmakt til å gjøre den faglige vurderingen av bedrifter eller til å utføre andre oppgaver som etter lov eller forskrift er lagt til yrkesopplæringsnemnda.

## **1.4 Andre aktuelle lover**

Yrkesopplæringsnemnda er en fylkeskommunal nemnd med fylkeskommunale oppgaver knyttet til fag- og yrkesopplæringen. Yrkesopplæringsnemnda er i kraft av å være et offentlig organ bundet av forvaltningslovens regler om saksbehandling, f.eks. om enkeltvedtak, begrunnelse, klage, taushetsplikt, mv.

Kommuneloven § 14 nr. 1 bokstav a gjelder ikke for oppnevning av medlemmer til yrkesopplæringsnemnda. Det betyr at nemndmedlemmene kan bo i et annet fylke enn der de er oppnevnt, og at to fylkeskommuner kan ha felles yrkesopplæringsnemnd ved å oppnevne de samme medlemmene i begge fylkeskommunene. I dette ligger også at yrkesopplæringsnemnda ikke nødvendigvis må avgrense sitt arbeid til fylkesgrensene. Det er fullt mulig å samarbeide om for eksempel dimensjonering, opprettelse av landslinjer, storregionale tilbud, osv.

## **1.5 Oppnevning av yrkesopplæringsnemndene**

Fylkeskommunene skal oppnevne yrkesopplæringsnemnd, jf. opplæringsloven § 12-3. Funksjonstiden følger den samme som fylkestinget. Det vil si at representantene konstitueres for fireårsperioder etter personlig oppnevning fra fylkeskommunen etter forslag fra organisasjonene. Selve konstitueringen vil ikke være sammenfallende, da yrkesopplæringsnemndas representanter ikke er politisk valgte representanter, men yrkesopplæringsnemndas funksjonstid vil følge valgperioden for kommune- og fylkestingsvalget. Fylkeskommunene har ansvaret for oppnevningsprosessen, herunder gjennomføring og konstituering av ny nemnd. Det er viktig at organisasjonene og aktuelle myndighetsorganer får god tid til å foreslå kandidater til yrkesopplæringsnemnda.

## **2 Forskning på feltet**

### **2.1 NIFU-Rapport 14/2015: Kvalitet i fag- og yrkesopplæringen**

Forskningsrapporten *Kvalitet i fag- og yrkesopplæringen* (2015) viser at yrkesopplæringsnemnda har en sentral plass i kvalitetsarbeidet. Materialet som er hentet inn fra tre ulike fylker (Nord-Trøndelag, Rogaland og Telemark), er tvetydig. Mye tyder på at yrkesopplæringsnemnda er på leting etter en ny rolle. Materialet kan tolkes i retning av at bare en av yrkesopplæringsnemndene, Rogaland, har stor innflytelse og status, mens de andre i mindre grad synes å være i stand til å utøve innflytelse. De ser ut til å ha en mer reaktiv rolle.

Det er vanskelig å trekke ut en bestemt faktor som er avgjørende eller bestemmende for yrkesopplæringsnemndas virkemåte og funksjon. Rapporten fester seg i denne sammenheng ved saksagenda og mandat.

### **2.2 Riksrevisjonen: Undersøkelse av fagopplæring i bedrift**

I *riksrevisjonens undersøkelse om fagopplæring i bedrift* (dokument 3:6 2012-2013) er et av hovedfunnene at det er svakheter i den statlige oppfølgingen av fagopplæringen, og at det er manglende styringsinformasjon. Om yrkesopplæringsnemnda skriver Riksrevisjonen at det er usikkert om yrkesopplæringsnemndene, som representerer partene i arbeidslivet og elev og lærlingorganisasjoner på fylkesnivå, fungerer som forutsatt. Videre viser

undersøkelsen at yrkesopplæringsnemndene gir i begrenset grad faglige vurderinger ved godkjenning av lærebedrifter, slik det er forutsatt i opplæringsloven. Flere fylkeskommuner mener det er behov for mer aktive yrkesopplæringsnemnder som i større grad kan bidra til utviklingen av kvaliteten på fagopplæringen.

### **2.3 Utdanningsdirektoratet: Kartlegging av yrkesopplæringsnemndenes rolle (...)**

Ifølge Utdanningsdirektoratets *kartlegging av yrkesopplæringsnemndenes rolle i fylkeskommunenes arbeid med å dimensjonere utdanningstilbudet* (2011) er det et sentralt tiltak å dimensjonere opplæringstilbudet slik at det i størst mulig grad korresponderer med behovet i arbeidsmarkedet. Dette kan sikre at flest mulig søkere får læreplass etter det andre året i videregående opplæring

Når forslag til dimensjonering skal utarbeides, benyttes blant annet søkertall fra året før, innspill fra skolene og råd fra yrkesopplæringsnemndene. Rapporten viser prosessen i dimensjoneringsarbeidet som er lik for majoriteten av fylkene, sett fra fylkeskommunenes ståsted. Den viser at fylkeskommunene har ansvar for å hente inn informasjon fra forskjellige aktører (for eksempel skoler og opplæringskontorer) og lage et første forslag til tilbud som siden skal lyses ut på VIGO. Forslaget sendes ofte på høring, og det blir gjerne også revidert igjen før yrkesopplæringsnemnda får det til behandling.

Yrkesopplæringsnemnda avgir sin innstilling som sammen med forslaget går videre til politisk behandling i fylkestinget. Rapporten viser til viktigheten av at yrkesopplæringsnemndene blir involvert i dimensjoneringsprosessen på et tidlig tidspunkt.<sup>6</sup>

### **2.4 NIFU-Rapport 3/2015: Spørsmål til Skole-Norge høsten 2014**

Rapporten *Spørsmål til Skole-Norge høsten 2014*<sup>7</sup> presenterer resultater fra en spørreundersøkelse til fylkeskommunene om yrkesopplæringsnemnda. Temaene for spørreundersøkelsene kan deles inn i spørsmål relatert til 1) saksbehandlingsprosessen, 2) kvalitet og dimensjonering og 3) samarbeid med fylkeskommunen og det lokale arbeidsliv.

Når det gjelder spørsmålene om saksbehandling i yrkesopplæringsnemnda, oppgir flertallet at yrkesopplæringsnemnda møtes kvartalsvis, og at de tar opp saker på eget initiativ. Når fylkeskommunene blir bedt om å vurdere i hvilken grad yrkesopplæringsnemnda tar opp saker på eget initiativ, svarer flertallet at yrkesopplæringsnemnda gjør dette i liten grad. Dette kan tyde på at det er ønskelig at yrkesopplæringsnemnda tar opp saker på eget initiativ i enda større grad enn de gjør i dag.

På spørsmål relatert til kvalitet og dimensjonering oppgir flertallet at yrkesopplæringsnemnda har arbeidet for å heve kvaliteten, arbeidet for best mulig dimensjonering og gitt råd om hvordan utviklingen av fag- og yrkesopplæring kan medvirke til regional utvikling og nye arbeidsplasser. Fylkeskommunenes representanter er i liten grad enig i at yrkesopplæringsnemnda har arbeidet for at rådgivningen skal bli best mulig, kommet med innspill til hvordan samarbeid mellom skoler og lærebedrifter kan bli bedre, og uttalt seg om rutinene til fylkeskommunene som skal sikre kvalitet i fag- og yrkesopplæringen.

Fylkeskommunene blir spurt om yrkesopplæringsnemndas rolle når det gjelder samarbeid mellom fylkeskommunen og det lokale arbeidslivet. Yrkesopplæringsnemnda er ikke den viktigste kilden til informasjon om behovene i det regionale arbeidsliv, ei heller finner samarbeid mellom fylkeskommunen og det lokale arbeidsliv primært sted i nemnda. Det kommer frem at yrkesopplæringsnemnda likevel har en sentral rolle i samarbeidet mellom videregående opplæring og det lokale arbeidsliv ved at de er en av flere viktige kilder til informasjon om behovene i det lokale arbeidsliv. Fylkeskommunene oppgir også at

---

<sup>6</sup>[http://www.udir.no/globalassets/upload/rapporter/2011/4/y\\_nemdrapport.pdf](http://www.udir.no/globalassets/upload/rapporter/2011/4/y_nemdrapport.pdf) (s. 35)

<sup>7</sup><http://www.udir.no/Tilstand/Forskning/Rapporter/NIFU/Sporreundersokelse-blant-skoler-og-skoleeiere-2014/>

samarbeidet mellom fylkeskommunene og det regionale arbeidsliv om videregående opplæring foregår like mye i yrkesopplæringsnemnda som i andre arenaer. Flertallet av fylkeskommunene vurderer det som at yrkesopplæringsnemnda og fylkeskommunen arbeider i fellesskap med å utvikle og forbedre fag- og yrkesopplæringen.

Intervjuene med fylkeskommunene viser at det varierer i hvilken grad yrkesopplæringsnemndene er involvert i fylkeskommunenes oppfølging av fagopplæringen.

## **2.5 NIFU-Rapport 51/2014: Opplæringskontorenes rolle**

Yrkesopplæringsnemndene er også omtalt i NIFUs rapport om opplæringskontorene (2014). Rapporten peker på at opplæringskontorenes aktive samhandling med administrasjonen i fylkeskommunene svekker yrkesopplæringsnemndenes posisjon. Samtidig oppgir opplæringskontorene at de har lite med yrkesopplæringsnemndene å gjøre. Det er på mange måter blitt to arbeidslivskanaler. Eller kan virke som om opplæringskontorene har rykket inn der det gamle partssystemet har forsvunnet ut eller er blitt svekket.

Rapporten stiller spørsmålet om det er mulig å revitalisere yrkesopplæringsnemndene, for eksempel gjennom å etablere en kopling mot opplæringskontorene. Dersom en slik kopling formaliseres, kan det både støte mot fylkeskommunens frihet til å organisere sin virksomhet, og mot opplæringskontorenes autonomi. For om opplæringskontorene koples formelt opp mot yrkesopplæringsnemndene, må nemndene også ha en viss administrativ kapasitet. Det vil i så fall innebære en reversering av de organisatoriske endringene som er gjort i fagopplæringssystemet på regionalt nivå de siste 20 år.

## **2.6 Utdanningsdirektoratet: Spørreundersøkelse 2015**

Høsten 2015 sendte arbeidsgruppen og Utdanningsdirektoratet ut en spørreundersøkelse til medlemmene og observatørene i alle landets yrkesopplæringsnemnder. Formålet med undersøkelsen var å kartlegge hvilke organisasjoner de representerer, motivasjonen deres for å være med i yrkesopplæringsnemnda, hvilken utdanning og arbeidserfaring der har, og hvor godt kvalifisert de selv synes de er for å arbeide med oppgavene yrkesopplæringsnemnda har ansvar for. Arbeidsgruppen ønsket også å finne ut hvordan dagsordenen for møtene blir til, hvordan medlemmene arbeider med forankring, og hvordan de utnytter påvirkningsmulighetene de har, og handlingsrommet som finnes.

221 personer mottok spørreundersøkelsen. 123 personer svarte. Det gir en svarprosent på 54. Av de som svarte, var 101 medlemmer og 22 var observatører. 12 av medlemmene var ledere og 15 var nestledere.

Majoriteten av respondentene representerer arbeidstakerorganisasjoner. Den neststørste gruppen kommer fra arbeidsgiverorganisasjoner. Resten av representantene kommer fra politiske partier, elev- og lærlingorganisasjoner og andre etater og organisasjoner. Majoriteten av respondentene har vært med i yrkesopplæringsnemnda i fire år eller mindre.

På spørsmål om hvorfor de ble med i yrkesopplæringsnemnda, svarte 27 respondenter «Jeg ønsket det selv, og foreslo for min organisasjon/etat at jeg skulle representere den i nemnda». 90 svarte «Organisasjonen/etaten min ba meg om å representere den i nemnda».

78 av respondentene har utdanning på høgskole- eller universitetsnivå. 20 av dem har fag- eller svennebrev, og 17 har jobbet som fagarbeider. Også i de øvrige kategoriene finner vi personer med fag- eller svennebrev. Totalt 53 av respondentene har fag- eller svennebrev, og 50 av dem har jobbet som fagarbeider. 100 respondenter har arbeidet politisk eller administrativt med fagopplæringsspørsmål.

Kun 33 respondenter svarte at fylkeskommunen har gitt dem tilbud om å delta på kurs i yrkesopplæringsnemndsarbeid, og 30 takket ja til å delta. 43 av respondentene har fått et slikt kurstilbud fra organisasjonen eller etaten de representerer, og 40 av dem deltok på kurset. Kursdeltakerne var jevnt over godt fornøyd med tilbudet og syntes det var relevant.



Respondentene mener de har gode forutsetninger for å ivareta de lovpålagte oppgavene som nemndene har. På de fleste spørsmålene er det en overvekt av respondenter som svarer at de har gode forutsetninger, og opp mot en fjerdedel av dem svarer at de har svært gode forutsetninger. Det er også verdt å legge merke til at kun et beskjedent antall svarer at de har dårlige forutsetninger. Det er imidlertid et spørsmål som skiller seg ut, og det er spørsmålet som dreier seg om prøvenemndene.<sup>8</sup> I underkant av en fjerdedel av respondentene svarer at de har dårlige eller svært dårlige forutsetninger for å ivareta denne oppgaven.

Det er verd å merke seg at de aller fleste som har svart at de har dårlige forutsetninger for å ivareta en oppgave, oppgir å ha høyskole- eller universitetsbakgrunn. Dette er et spesielt fremtredende trekk ved svarfordelingen på spørsmålet som gjelder prøvenemndene.

75 respondenter svarer «alltid» på spørsmålet om hvor ofte fylkeskommunen melder inn saker til dagsordenen for møtene i yrkesopplæringsnemnda. Kun fem respondenter svarer det samme på spørsmålet om hvor ofte medlemmene melder inn saker til dagsordenen for møtene. Respondentene får anledning til å gi innspill til dagsordenen for møtene, men ser ikke ut til å benytte seg av denne muligheten i nevneverdig grad. 73 respondenter sier at de ofte eller alltid får en slik mulighet. Kun 19 svarer at de ofte eller alltid foreslår saker til møtene.

113 respondenter svarer at de ofte eller alltid føler seg trygge på at standpunktene de tar i diskusjoner i nemnda, er forenlig med standpunktene til organisasjonen/etaten de representerer. Men bare 62 respondenter svarer at de ofte eller alltid avklarer med organisasjonen/etaten de representerer hvilke synspunkter de skal fremme, før de skal delta i møter i yrkesopplæringsnemnda.

106 respondenter er helt eller delvis enige i at vervet er viktig for organisasjonen de representerer. 61 respondenter er helt eller delvis enig i at yrkesopplæringsnemnda er et prioritert og synlig organ i fylkeskommunene. Men likevel er 55 respondenter helt eller delvis enige i påstanden om at fylkeskommunen legger for liten vekt på yrkesopplæringsnemndas råd når den fatter vedtak i saker som den har lagt frem for nemnda. 82 respondenter er helt eller delvis enige i at medlemmene i yrkesopplæringsnemnda har en reell mulighet til å påvirke i saker som angår fagopplæringen.

84 respondenter svarer at vedtakene i yrkesopplæringsnemnda ofte eller alltid følger saksgangen helt frem til den politiske avgjørelsen i fylket. 72 sier at de får kjennskap til hvordan rådene fra yrkesopplæringsnemnda brukes av fylkeskommunen og videre i politiske prosesser. 51 svarer nei på dette spørsmålet.

Arbeidsgruppen spurte hvordan medlemmene og observatørene selv følger opp vedtakene yrkesopplæringsnemnda har fattet. De aller fleste som har skrevet noe i dette fritekstfeltet, opplyser at oppfølgingen deres dreier seg om forskjellige informasjonsaktiviteter, for eksempel videresending av referater/møtepapirer til personer i eget nettverk. Noen prøver å holde seg orientert om videre saksgang ved å følge med på fylkeskommunens nettsider. Andre er mer frempå og kontakter administrasjonen og/eller politikere og følger opp sakene politisk i etterkant.

## **2.7 Studiebesøk i Telemark: September 2015**

Arbeidsgruppen deltok på to dagers studietur til en samling på Gaustablikk i regi av Telemark fylkeskommune. Målet med studieturen var å få kunnskap om hvordan politikere og administrasjon forholder seg til og behandler råd fra yrkesopplæringsnemnda.

---

<sup>8</sup> Spørsmålet var formulert slik: Yrkesopplæringsnemnda skal foreslå kandidater til prøvenemndene som fylkeskommunen har ansvar for å oppnevne. Hvor gode forutsetninger har du for å delta i yrkesopplæringsnemndas arbeid med denne oppgaven?

Arbeidsgruppen fikk møte medlemmer og representanter fra Hovedutvalg kompetanse, yrkesopplæringsnemnda, opplæringskontorer og fylkesadministrasjonen. Hele første dagen var satt av til temakonferanse om yrkesopplæringsnemnda. Sentrale problemstillinger var: Hvordan fungerer yrkesopplæringsnemnda ut fra dagens mandat, hvordan brukes rådene, og hvor god kjennskap er det til yrkesopplæringsnemndas rolle og mandat? Hvordan bør en optimal yrkesopplæringsnemnd fungere? Dag to fikk arbeidsgruppen følge en komprimert saksprosess ved å delta på et møte i yrkesopplæringsnemnda med påfølgende møte i Hovedutvalg for kompetanse.

### Oppsummering av besøket

Arbeidsgruppen opplevde det som svært interessant å få muligheten til å observere, erfare og reflektere over yrkesopplæringsnemndas rolle sett fra innsiden. Det er verdifullt i seg selv at partene sammen kan innhente kunnskap i et felles rom fra en felles kilde. Å kunne få en hel dag til å jobbe sammen med medlemmer i nemnda, hovedutvalget og andre samarbeidspartnere fra administrasjon og opplæringskontorer ga unik innsikt.

Arbeidsgruppen vil trekke frem følgende hovedinntrykk:

- Det var svært stor interesse for nemndas arbeid.
- Det var et uttrykt behov for å kunne konkretisere og operasjonalisere nemndas mandat. Mange var usikre på hva nemndas mandat innebar.
- Mange mente nemndas arbeid var viktig, men trengte mer synlighet i prosess og resultat.
- Telemark er et eksempel på et fylke som klarer å utnytte handlingsrommet som yrkesopplæringsnemnda har på en god måte.
- Yrkesopplæringsnemnda er bredt sammensatt av organisasjoner som representerer hele arbeidslivet med kunnskapsrike og engasjerte medlemmer.
- De politiske representantene var engasjerte og tok ansvar for å følge opp rådene videre i møte for Hovedutvalget for kompetanse.

## **2.8 Studiebesøk i Oslo og Akershus: Oktober 2015**

Deler av medlemmene i arbeidsgruppen fikk delta på et fellesmøte i yrkesopplæringsnemnda i Oslo og Akershus. Arbeidsgruppen presenterte pågående arbeid og fikk tilbakemelding om at det ikke var ønskelig å gå tilbake til yrkesopplæringsnemnda med større vedtaksmyndighet. Det er behov for å ha deltakere i yrkesopplæringsnemnda som har forankring i egen organisasjon/parti og har vilje og engasjement til å bidra. Det er nødvendig å ha representanter med bred og relevant kompetanse om arbeidslivets behov.

Under fellesmøtet ble formidlingstallene i Oslo gjennomgått og analysert. Videre ble det redegjort for den nasjonale prosessen med gjennomgangen av tilbudsstrukturen ved en representant fra Utdanningsdirektoratet. Det var også en presentasjon av arbeidet med å implementere lærlingklausuler i Oslo kommune. Presentasjonene ga godt grunnlag for gode og strategisk viktige diskusjoner. Arbeidsgruppen merker seg at det å hente inn ekstern ekspertise til møter i yrkesopplæringsnemnda er en god måte å øke kunnskapsgrunnlaget til medlemmene i yrkesopplæringsnemnda på.

## **3 Arbeidsgruppens vurderinger**

Yrkesopplæringsnemndas arbeidsoppgaver er regulert i opplæringsloven. I vurderingene har arbeidsgruppen valgt å betegne opplæringsloven § 12-4 som yrkesopplæringsnemndas mandat.

Ifølge NIFU rapport 14/15 *Kvalitet i fag- og yrkesopplæring* var en av årsakene til forslag om ny rolle for yrkesopplæringsnemndene i 2007 behovet for å frigjøre yrkesopplæringsnemnda fra detaljstyring og konsentrere seg om de mer overordnede spørsmål, særlig kvalitetsutvikling i fag- og yrkesopplæringen. Yrkesopplæringsnemnda skulle bli «arbeidslivets kanal inn i fylkeskommunen og en motor i kvalitetsarbeidet».

Ifølge mandatet skal yrkesopplæringsnemnda arbeide for best mulig dimensjonering, god rådgivning og regional utvikling. Videre har yrkesopplæringsnemnda en svært viktig rolle i

fylkeskommunens kvalitetsarbeid både når det gjelder fag- og yrkesopplæring, samarbeid mellom skole og arbeidsliv og kompetanseutvikling. Arbeidsgruppens vurderinger er basert på egne erfaringer, tidligere forskning og nyere undersøkelser som er presentert i kapittel 2. Videre følger nærmere betraktninger:

### 3.1 Yrkesopplæringsnemndas mandat

Innenfor arbeidsgruppens oppdrag ligger det å vurdere om det er behov for endring i gjeldende regelverk. Det ligger etter vår vurdering et stort handlingsrom i mandatet. Dette handlingsrommet som allerede ligger i lovverket, må utnyttes langt bedre, og det kan tydeliggjøres gjennom forskrift til opplæringsloven § 12-3. Tydeliggjøring av mandatet bør føre til mer ensartet praksis på tvers av fylkene, for eksempel i dimensjoneringsarbeidet. Fylkene kan også vurdere delegasjon av vedtakskompetanse etter kommuneloven § 39. Dette blir det gjort nærmere rede for i det følgende.

Arbeidsgruppen mener yrkesopplæringsnemndas handlingsrom som rådgivende organ etter opplæringsloven § 12-4 gir et godt lovgrunnlag og mandat til å realisere nemnda i tråd med vår visjon, forutsatt at handlingsrommet tydeliggjøres og utnyttes så godt som mulig. Av opplæringsloven § 4-8 andre ledd følger det at fylkeskommunen skal legge frem saker som har betydning for fag- og yrkesopplæringen for yrkesopplæringsnemnda. Noen saker må alltid legges frem for nemnda. Vedtak eller uttalelser fra yrkesopplæringsnemnda skal dessuten bli vektlagt i fylkeskommunens vurdering av slike saker. I enkelte saker skal yrkesopplæringsnemndas syn få avgjørende vekt. Dersom fylkeskommunen ikke er klar over henstillingen, vil de heller ikke kunne legge vekt på yrkesopplæringsnemndas syn. Partenes påvirkningsmulighet på fag- og yrkesopplæringen i fylkeskommunen vil da svekkes.

I forarbeidene står det klart og tydelig (Ot.prp. nr. 41 (2006-2007)s. 36):

*«Yrkesopplæringsnemnda vil kunne gjere vedtak i den enkelte saka, der ho gir uttrykk for arbeidslivet sine vurderingar. Dette vedtaket skal vere ein av premissane i saka når fylkeskommunen gjer sitt endelege vedtak.»*

En skriftlig oversikt over yrkesopplæringens vedtak eller uttalelser må derfor alltid være en del av beslutningsgrunnlaget ved fylkeskommunens vurdering av slike saker.

Etter kommuneloven § 39 har fylkestinget adgang til å delegere avgjørelsesmyndighet til fylkeskommunale organer etter nærmere regler. En slik delegasjonsadgang kan endres underveis i en konstitueringsperiode og gi organer som yrkesopplæringsnemnda generell vedtakskompetanse fra sak til sak.

Arbeidsgruppen konstaterer at denne bestemmelsen gir hjemmel til å overdra mer besluttende kompetanse og ansvar til yrkesopplæringsnemndene. Vi mener likevel at handlingsrommet er stort nok til å sikre at nemndene kan få gjennomslag for sine råd. En annen side ved en slik delegasjonskompetanse er at den kan gi nemnda flere typiske saksbehandlingsoppgaver som den hadde før lovendringen. Arbeidsgruppen mener slik saksbehandling av enkeltsaker først og fremst hører under fylkesadministrasjonen, og at nemnda bør ha en mer overordnet og strategisk rolle. Arbeidsgruppen vil likevel ikke avvise at fylkene og nemndene kan nyttiggjøre seg av slik delegasjon av vedtakskompetanse.

Videre mener arbeidsgruppen det har blitt en «etablert sannhet» at lovendringen i 2007 førte til en innskrenking i yrkesopplæringsnemndas påvirkningsmulighet. Arbeidsgruppen mener ikke det er hensiktsmessig å gi tilbake alle de praktiske oppgavene yrkesopplæringsnemnda hadde før lovendringen i 2007. Det er behov for en yrkesopplæringsnemnd som jobber strategisk, er kompetent og i stand til å gi kvalifiserte råd i kvalitetsutviklingen av fag- og yrkesopplæringen, både i et kortsiktig og langsiktig perspektiv.

Yrkesopplæringsnemnda skal arbeide med kvalifiserte løp for de som ikke får læreplass, dimensjonering og alternative løp, fremme kompetanse innenfor politiske føringer (eksempel vekslingsmodeller) og kvalifisering av voksne. Arbeidsgruppen anbefaler at

yrkesopplæringsnemnda styrker samarbeidet mellom skole og virksomhet gjennom ulike tiltak som lærerhospitering, kampanjer og samarbeid om prosjekt til fordypning (PTF). Videre mener arbeidsgruppen at yrkesopplæringsnemndene er sentrale for å fremme yrkesfagene på regionalt nivå. En fortsettelse av samfunnskontrakten bør legges til yrkesopplæringsnemndene med mulighet for å utvikle, pilotere og gjennomføre lokale tiltak. Incentiver bør vurderes.

Prøvenemndene utgjør det siste og kanskje viktigste leddet i fag- og yrkesopplæringen. Om lag ¼ del av respondentene i spørreundersøkelsen vurderer at de har dårlige/svært dårlige forutsetninger for å gi råd om oppnevning av medlemmer til prøvenemndene. Arbeidet med prøvenemnder bør løftes som en egen sak og utredes nærmere. Arbeidsgruppen anbefaler at hele prosessen med prøvenemnder må gjennomgås.

Arbeidsgruppen har kjennskap til at mange fylkeskommuner ikke har opprettet yrkesutvalg. Noen bruker prøvenemndsmedlemmene til dette. Ofte går fylkeskommunen til opplæringskontorene for å rekruttere kandidater til prøvenemndene.

### **3.2 Sammensetning**

Fylkeskommunen har, som nevnt, ansvar for å oppnevne yrkesopplæringsnemnd. Partene i arbeidslivet skal ha flertall, men utover dette lovpålagte prinsippet er det stor variasjon i representasjonen i de forskjellige fylkeskommunene.

Lokalt og regionalt arbeidsliv er en viktig samarbeidspartner og bidragsyter i yrkesopplæringsnemnda. Partene har gjennom sitt flertall et særlig ansvar for å forankre sakene i egen organisasjon. Organisasjoner som ivaretar de treårige yrkesfagene, kan ifølge opplæringsloven være representert. Det er i dag en svært ulik sammensetning i nemndene. For å sikre lovmessig paritet av representanter fra arbeidslivets parter, så vel fra arbeidsgiver- som arbeidstakersiden, er det behov for å definere og identifisere de ulike representantenes representasjon på en tydeligere måte.

Politisk representasjon i yrkesopplæringsnemnda ansees som viktig for videre saksgang og politisk oppfølging. Det er viktig at rolleavklaring og forventninger til politikerne tydeliggjøres, og at oppnevningen sikrer dedikerte medlemmer som bruker sin påvirkningsmulighet. Mange medlemmer i yrkesopplæringsnemndene melder at de savner kunnskap om hvordan rådene fra nemnda følges opp videre i hovedutvalget (komiteer) for utdanning/kompetanse. Politisk representasjon kan sikre oppfølging av vedtakene i nemnda, men det er viktig å understreke at det er medlemmenes ansvar å følge opp egne vedtak og anbefalinger videre i det politiske systemet.

Ifølge ILO-konvensjonen kan det være behov for å tilføre yrkesopplæringsnemnda annen kompetanse fra eksempelvis NAV og opplæringskontorer. Dette kan være deltakere med observasjonsstatus. Dette må vurderes ved oppnevning av yrkesopplæringsnemnder.

Yrkesopplæringsnemndas medlemmer skal med sin innsikt være pådriver for til økt samarbeid og samhandling mellom skole og arbeidsliv. For å være en aktiv samarbeidspartner for fylkeskommunen bør yrkesopplæringsnemndas medlemmer ha solid kunnskap om fag- og yrkesopplæringen, og de bør ha faglig tyngde, engasjement og evnen til å jobbe kunnskapsbasert og løsningsorientert. Det må stilles krav til fylkeskommunene om kunnskapsformidling og kompetansebygging for medlemmene av yrkesopplæringsnemnda. Representantene i yrkesopplæringsnemnda bør ha kunnskap om utdanningssystemet, arbeidslivskompetanse, personlig engasjement og en sterk forankring i egen organisasjon for å være best mulig kompetente til å sitte i nemnda.

### **3.3 Aktivitet og arbeidsprosess i yrkesopplæringsnemnda**

Spørreundersøkelsen (2015) viser at yrkesopplæringsnemndene fungerer svært ulikt, og noen nemnder er mer aktive enn andre. Dette gjelder spesielt forskjeller i innflytelse og manglende initiativ til saker. Det samme viser riksrevisjonens rapport som forteller at flere fylkeskommuner mener det er behov for mer aktive og slagkraftige

yrkesopplæringsnemnder. Videre at det er usikkert om yrkesopplæringsnemndene fungerer som forutsatt. Yrkesopplæringsnemndene gir svært begrensede faglige vurderinger ved godkjenning av lærebedrifter slik det er forutsatt i opplæringsloven. Etter lovendringen i 2007 skal yrkesopplæringsnemnda være arbeidslivets kanal inn i fylkeskommunen. Denne rollen er svært uklar. Spørsmålet er om yrkesopplæringsnemnda fungerer som en premissleverandør eller premissmottaker. Et annet spørsmål er om fylkeskommunene forstår og tar i bruk yrkesopplæringsnemnda.

Medlemmene i yrkesopplæringsnemnda har mulighet til å foreslå saker til møtene. Dette må tydeliggjøres overfor medlemmene. Det er uklart hva som konkret er årsaken til at enkelte nemnder er svært passive. Flere av nemndene melder at det nesten utelukkende er fylkeskommunene som tar initiativ og melder saker til møtene i yrkesopplæringsnemnda. Dette vises gjennom spørreundersøkelsen (2015), arbeidsgruppens studiebesøk og annen kontakt med yrkesopplæringsnemndene.

Med bakgrunn i dette anbefaler arbeidsgruppen at det utarbeides en strategi for hvordan saker gjennomføres, rapporteres og følges opp i yrkesopplæringsnemnda og fylkeskommunen. Videre må yrkesopplæringsnemndas sammensetning, aktiviteter og oppgaver synliggjøres i fylkeskommunens saksgangsprosess.

Mange etterlyser også kunnskap om hvordan rådene fra yrkesopplæringsnemnda følges opp gjennom videre saksprosess i fylkeskommunen. Det er viktig at nemnda sikres reell innflytelse på de avgjørelser og prioriteringer fylkeskommunen gjør i den videregående opplæringen. En grunnleggende forutsetning er en godt synlig og verdsatt yrkesopplæringsnemnd blant administrativ og politisk ledelse i fylket. Rådene fra yrkesopplæringsnemnda må sikres oppfølging videre i saksgangen og iverksettingen. Arbeidsgruppens vurdering er at flere enn politikere bør følge sakene og sikre at yrkesopplæringsnemndas råd blir ivaretatt i den videre prosessen.

Arbeidsgruppen er enige om at vi trenger mer proaktive nemnder. Yrkesopplæringsnemndas råd skal danne grunnlag for fylkeskommunens beslutninger. Derfor er det viktig at nemnda sikres reell innflytelse på de avgjørelser og prioriteringer fylkeskommunen gjør i den videregående opplæringen.

Ifølge opplæringsloven § 12-3 skal yrkesopplæringsnemndene opprette yrkesutvalg eller bruke prøvenemndene som yrkesutvalg. Det er svært ulikt fra fylkeskommune til fylkeskommune hvorvidt de har et eget yrkesutvalg eller bruker prøvenemndsmedlemmer. Arbeidsgruppens vurdering er at det er hensiktsmessig for yrkesopplæringsnemndene at de oppretter yrkesutvalg som nemndene kan dra nytte av, for eksempel i arbeidet med å ivareta hele bredden i fag- og yrkesopplæringen.

For å sikre engasjement, forbedring og utnyttelse av yrkesopplæringsnemndas handlingsrom, foreslår arbeidsgruppen at yrkesopplæringsnemnda bruker tid på en årlig evaluering. Arbeidsgruppen har utarbeidet et forslag til en slik evaluering, som følger vedlagt. Evalueringen er laget i form av en kort spørreundersøkelse utformet rundt yrkesopplæringsnemndas mandat. Evalueringen er tenkt brukt til kvalitetssikring av eget arbeid. Målet er å belyse forbedringspotensialet for hele nemnda.

## **4 Arbeidsgruppens anbefalinger**

Det er behov for yrkesopplæringsnemnder som jobber strategisk, er kompetente og i stand til å gi kvalifiserte råd i kvalitetsutvikling av fag- og yrkesopplæringen. Målet for arbeidsgruppen er å vitalisere yrkesopplæringsnemndene slik at de blir fylkeskommunenes ledende og kompetente aktør i kvalitet og utvikling av yrkesopplæringen i samarbeid med partene i norsk arbeidsliv. Arbeidsgruppen ønsker å legge til rette for en proaktiv, framoverlent yrkesopplæringsnemnd. Arbeidsgruppen ser bl.a. gjennom spørreundersøkelsen at det først og fremst er fylkeskommunen som er premissleverandør for saker i nemndene.

Arbeidsgruppen mener det er grunnlag for at fylkeskommunene synliggjør yrkesopplæringsnemndas arbeid på sine nettsider og gjennom strategisk viktige dokumenter som handlingsplaner og årsberetninger.

Operasjonalisering av arbeidet med fornying av yrkesopplæringsnemndene må gjennomføres helhetlig med hjelp av felles retningslinjer til alle fylkeskommunene. Her er det blant annet viktig med klare rolleforventninger og krav til mandat, sammensetning og innhold. Arbeidsgruppen vektlegger at anbefalingene utgjør en samlet helhetsstrategi og derfor ikke må plukkes ut enkeltvis. Basert på dagens lovverk, aktuell forskning og vår egen vurdering har arbeidsgruppen kommet frem til følgende anbefalinger:

- 1. Sammensetning**<sup>9</sup>. Sammensetningen av yrkesopplæringsnemnda skal speile det nasjonale (parts)systemet for representasjon i Samarbeidsrådet for yrkesopplæringen (SRY)<sup>10</sup>. Hovedorganisasjonene inviteres inn i yrkesopplæringsnemnda. Departementet gir nærmere presisering av sammensetningen av Y-nemndene i opplæringsloven § 12-3.
- 2. Mandatet**. Handlingsrommet som allerede ligger i lovverket (opplæringsloven § 12-4), må utnyttes langt bedre. Det kan departementet gjøre gjennom å tydeliggjøre mandatet nærmere gjennom forskrift etter opplæringsloven § 12-3. Fylkeskommunene kan også vurdere delegasjon av vedtakskompetanse etter kommuneloven § 39. Tydeliggjøring av mandatet bør føre til mer ensartet praksis på tvers av fylkeskommunene, for eksempel i dimensjoneringsarbeidet.
- 3. Aktivitet og fremdrift**. Medlemmene i yrkesopplæringsnemnda har mulighet til å initiere saker til møtene. Dette må tydeliggjøres. Det må utarbeides en strategi for hvordan saker gjennomføres, rapporteres og følges opp. Yrkesopplæringsnemndas sammensetning, aktiviteter og oppgaver må synliggjøres i fylkeskommunens saksgangsprosess.
- 4. Politisk representasjon**. Politisk representasjon har som mål å ta ansvar og følge opp saker i videre saksgang. Det må utarbeides en tydelig rolleavklaring med forventninger til politikerne, slik at oppnevningen sikrer dedikerte medlemmer som bruker sin påvirkningsmulighet.
- 5. Oppfølging**. Protokollene fra yrkesopplæringsnemnda må sikres oppfølging i videre saksgang og iverksetting. Vi foreslår at lederen av yrkesopplæringsnemnda møter fast der sakene behandles politisk. Slik kan både leder og politikere følge sakene og sikre yrkesopplæringsnemndas råd videre.
- 6. Kunnskapstilfang**. Det må stilles krav til fylkeskommunene om jevnlig kunnskapsspredning og skoloring av yrkesopplæringsnemndas medlemmer innenfor følgende områder:
  - relevant lov- og regelverk, mandat og handlingsrom
  - nytt om videregående opplæring (særlig fag- og yrkesopplæring)
  - rolleforståelse og rolleavklaring
  - systemforståelse, forvaltningsprosess og politisk prosess
  - bevissthet rundt hva som er vedtakssaker, og hva som er orienteringssaker
  - oppdatering på aktuell forskning, stortingsmeldinger, NOUer mv.
  - samarbeidsarenaer, for eksempel yrkesutvalg og regional utvikling.
- 7. Evaluering**. Yrkesopplæringsnemnda bør foreta en evaluering av eget arbeid to ganger i oppnevningsperiodene (se vedlegg med forslag til evaluering).

---

<sup>9</sup> Merknad fra KS: KS mener at et godt og bredt samarbeid mellom fylkeskommunen og lokalt arbeidsliv bør ivaretas gjennom andre virkemidler enn lov- og forskriftsendringer på sammensetningen av yrkesopplæringsnemnda.

<sup>10</sup> <http://www.udir.no/Spesielt-for/Fag-og-yrkesopplaring/SRY/>

- 8. Alternative opplæringsstilbud m.m.** Yrkesopplæringsnemnda skal arbeide med kvalifiserte løp for de som ikke får læreplass, dimensjonering og alternative løp, fremme kompetanse innenfor politiske føringer (eksempel vekslingsmodeller) og kvalifisering av voksne. Arbeidsgruppen anbefaler at yrkesopplæringsnemnda styrker samarbeidet mellom skole og virksomhet gjennom ulike tiltak som lærerhospitering, kampanjer og samarbeid om Prosjekt til fordypning (PTF).
- 9. Andre aktører.** Ifølge ILO-konvensjonen kan det være behov for å tilføre yrkesopplæringsnemnda annen kompetanse fra eksempelvis NAV og opplæringskontorer. Dette kan være deltakere med observasjonsstatus.
- 10. Særlige satsinger.** Yrkesopplæringsnemndene er sentrale for å fremme yrkesfagene på regionalt nivå. En fortsettelse av samfunnskontrakten bør legges til yrkesopplæringsnemndene med mulighet for å utvikle, pilotere og gjennomføre lokale tiltak. Incentiver bør vurderes.
- 11. Prøvenemnder.** Arbeidet med prøvenemnder bør løftes som en egen sak og utredes nærmere. Prøvenemndene og fagprøven utgjør et viktig element i fag- og yrkesopplæringen. Her viser spørreundersøkelsen (2015) at hele prosessen med prøvenemnder må gjennomgås for å utarbeide gode kvalitetssystemer.
- 12. Yrkesutvalg.** Arbeidsgruppen anbefaler at yrkesopplæringsnemndene nedsetter yrkesutvalg, og at disse ikke kun skal bestå av prøvenemndsmedlemmer. Opplæringskontor, relevante bransjeorganisasjoner, skoler og virksomheter kan være representert i yrkesutvalgene.
- 13. Synliggjøring.** Vi oppfordrer fylkeskommunene til å synliggjøre yrkesopplæringsnemndas arbeid på sine nettsider og gjennom strategisk viktig dokumenter som handlingsplaner og årsberetninger.
- 14. Paritet.** Det er i dag en svært ulik sammensetning i nemndene. For å sikre lovmessig paritet av representanter fra arbeidslivets parter, så vel fra arbeidsgiversiden som fra arbeidstakersiden, er det behov for å definere og identifisere de ulike representantenes representasjon på en tydeligere måte.
- 15. Implementering.** Operasjonslistering av arbeidet med å fornye yrkesopplæringsnemndene må gjennomføres helhetlig med hjelp av felles retningslinjer til alle fylkeskommunene. Her er det blant annet viktig med klare rolleforventninger og krav til mandat, sammensetning og innhold. Arbeidsgruppen vektlegger at anbefalingene utgjør en samlet helhetsstrategi og derfor ikke må plukkes ut enkeltvis.

## Referanser

- Gjerustad, Cay m.fl. (2015). *Spørsmål til Skole-Norge høsten 2014*. Oslo. NIFU (rapport 3/2015)  
<http://www.udir.no/Tilstand/Forskning/Rapporter/NIFU/Sporreundersokelse-blant-skoler-og-skoleeiere-2014/>
- Høst, Håkon (red.) (2015). *Kvalitet i fag- og yrkesopplæringen*. Sluttrapport. Oslo. NIFU (rapport 14/2015)
- Høst, Håkon m.fl. (2014). *Opplæringskontorene i fag- og yrkesopplæringen – avgjørende bindeledd eller institusjon utenfor kontroll?* 2014. Oslo. NIFU (rapport 51/2014)
- ILO-konvensjon nr. 142 om yrkesrettledning og yrkesopplæring som ledd i utvikling av menneskelige ressurser, artikkel 5 (ratifisert av Norge I 1977)  
<http://www.fn.no/ILO/Konvensjoner/Alle-ILO-konvensjoner/Konvensjon-nr.-142-om-yrkesrettledning-og-yrkesopplaering-som-ledd-i-utvikling-av-menneskelige-ressurser>
- Kunnskapsdepartementet (2007). *Ot.prp. nr. 41 (2006-2007) Om lov om endringer i opplæringslova og friskolelova*.
- Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa – Opplæringslova (1998)  
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61>
- Lov om kommuner og fylkeskommuner – Kommuneloven (1992) – Kapittel 2 De kommunale og fylkeskommunale organer §14.  
[https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-09-25-107#KAPITTEL\\_2](https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-09-25-107#KAPITTEL_2)
- Riksrevisjonen (2013). *Riksrevisjonens undersøkelse av fagopplæring I bedrift* (Dokument 3:6 2012-2013). Bergen. Fagbokforlaget
- Utdanningsdirektoratet (2015). *Spørreundersøkelse blant yrkesopplæringsnemndene*. Oslo – initiert av arbeidsgruppen
- Utdanningsdirektoratet (2011). *Kartlegging og vurdering av yrkesopplæringsnemndenes rolle i fylkeskommunenes arbeid med dimensjonering av utdanningstilbudet*. Oslo. Utdanningsdirektoratet  
[http://www.udir.no/globalassets/upload/rapporter/2011/4/y\\_nemdrapport.pdf](http://www.udir.no/globalassets/upload/rapporter/2011/4/y_nemdrapport.pdf)



## Vedlegg I

### **Forslag til tydeliggjøring av mandatet:**

Yrkesopplæringsnemnda skal være et strategisk viktig talerør for arbeidslivet inn mot fylkesmyndighetene. Fylkeskommunene har både det lovmessige forvaltningsansvaret og skoleeieransvaret for den videregående opplæringen. Til ansvarsoppgavene underlagt yrkesopplæringsnemnda hører som nevnt i denne rapport en rekke potensielle saker knyttet til det kompliserte saksfeltet som fag- og yrkesopplæringen representerer; herunder både store og små problemstillinger, kortsiktige og langsiktige, konkrete og mer visjonære.

En velfungerende yrkesopplæringsnemnd avhenger, etter arbeidsgruppens oppfatning, av bredt eierskap til saksagendaen i møtene. Derfor er det viktig at arbeidslivets parter tar en aktiv rolle i å tegne et sakskart som både skolen og arbeidslivet er opptatt av.

Arbeidsgruppen foreslår, som et supplement til anbefalingene under kapittel 4, følgende sjekklister for yrkesopplæringsnemndenes mest sentrale arbeidsoppgaver (ikke uttømmende):

- Gi innspill om arbeidslivets kompetansebehov
- Gi innspill om lokal tilbudsstruktur
- Initiere kampanjer, samarbeidsprosjekter o.l. mellom skole og arbeidsliv i fylket
- Diskutere, dele kunnskap og gi råd knyttet til formidling av søkere til læreplass
- Markedsføre yrkesfagenes karrieremuligheter
- Vurdere viktige forvaltningsvedtak knyttet til fag- og yrkesopplæringen, som godkjenning av opplæringskontorer og opprettelse av prøvenemnder
- Gi råd og innspill til rådgivningstjenesten på skolene
- Gi innspill til lokale rutiner og retningslinjer for opplæring i bedrift, godkjenning av lærebedrifter, krav til faglig leder mv.
- Medlemmene i yrkesopplæringsnemnda skal selv bidra til bedre kunnskapsgrunnlag, som representanter fra sentrale myndigheter, analysemiljøer, forskere mv
- Søke dialog og kunnskap fra sentrale utdanningsmyndigheter, herunder Samarbeidsrådet for yrkesopplæring (SRY) og de faglige rådene
- Initiere samarbeid og dialog med andre fylker
- Gi høringsuttalelser av regional interesse
- Være bindeledd til opplæringskontorene
- Drøfte behov for særskilte kompetansepolitiske tiltak knyttet til ekstraordinære begivenheter (lavkonjunktur, flykninger, naturkatastrofer mv.)

## Vedlegg II:

### Forslag til spørsmål til egevaluering:

<p>Spørsmål 1: I Opplæringslovens § 12-4 heter det at yrkesopplæringsnemnda skal «fremje forslag til organisering, arbeidsmåtar og strategiar for å utvikle kvaliteten av fag- og yrkesopplæringa». Har du som medlem fremmet eller bidratt til å fremme en eller flere saker som ivaretar kravet om å jobbe for å utvikle kvaliteten i fag- og yrkesopplæringen?</p> <p>Ja / Nei</p> <p>Hvis ja – hvilke saker?</p> <p>Hvis nei – hvorfor ikke?</p>
<p>Spørsmål 2: I Opplæringslovens § 12-4 heter det at yrkesopplæringsnemnda skal «vurdere og uttale seg om rutinane i fylkeskommunen for å sikre kvaliteten av fag- og yrkesopplæringa». Har du som medlem bidratt til å kvalitets sikre eller eventuelt endre rutinene i fylkeskommunen for å sikre kvaliteten i fag- og yrkesopplæringen?</p> <p>Ja / Nei</p> <p>Hvis ja – hvilke saker/rutiner?</p> <p>Hvis nei – hvorfor ikke?</p>
<p>Spørsmål 3: I Opplæringslovens § 12-4 heter det at yrkesopplæringsnemnda skal «vurdere korleis partane i arbeidslivet skal bidra til kvalitetsutvikling og -sikring i fag- og yrkesopplæringa». Har du som medlem bidratt i arbeidet med kvalitetsutvikling og kvalitetssikring av fag- og yrkesopplæringen?</p> <p>Ja / Nei</p> <p>Hvis ja – hvilke forslag?</p> <p>Hvis nei – hvorfor ikke?</p>
<p>Spørsmål 4: I Opplæringslovens § 12-4 heter det at yrkesopplæringsnemnda skal «vurdere korleis samhandlinga mellom skolar og lærebedrifter kan betrast». Har du som medlem bidratt i arbeidet med å utvikle samarbeidet arbeidsliv og skole?</p> <p>Ja / Nei</p> <p>Hvis ja – hvordan?</p> <p>Hvis nei – hvorfor ikke?</p>
<p>Spørsmål 5: I Opplæringslovens § 12-4 heter det at yrkesopplæringsnemnda skal «vurdere korleis kompetanseutvikling kan sikrast». Har du som medlem bidratt i arbeidet med å sikre og synliggjøre fylkeskommunenenes/regionens kompetanseutvikling?</p> <p>Ja / Nei</p> <p>Hvis ja – hvilke saker/forslag?</p> <p>Hvis nei – hvorfor ikke?</p>
<p>Spørsmål 6: Det er ønskelig med årlig skolering av medlemmene for å sikre en faglig kompetent og oppdatert yrkesopplæringsnemnd. I tillegg til den årlige gjennomgangen, hvilke områder vurderer du som mest aktuelle for ekstra kompetanseheving i år?</p> <p>Beskriv behov:</p> <p>Har ikke behov:</p>
<p>Spørsmål 7: Yrkesopplæringsnemndas medlemmer oppfordres til å etablere samarbeidsarenaer (et utvidet partssamarbeid) hvor saker som ønskes tatt opp i yrkesopplæringsnemnda forankres, diskuteres og forberedes. Har du etablert- eller er du deltaker i en slik arena?</p> <p>Ja / nei</p> <p>Hvis ja – hvordan fungerer dette?</p> <p>Hvis nei – hvorfor ikke?</p>

## SRY-møte 1

### 2016

Dato: 10.2.2016	
Sted: Utdanningsdirektoratet, Møterom 4	
<b>SRY-sak 02-01-2016</b>	<b>Nyoppnevning av faglige råd</b> <b>1. Representasjon i faglige råd</b> <b>2. Økonomiske rammer for arbeid i faglige råd</b>
Dokument	Til vedtak
Innstilling	Basert på diskusjonen og innspill fra SRY arbeider arbeidsgruppen videre med forslag til endringer i representasjon og økonomiske rammer for arbeid i de faglige rådene.

### Nyoppnevning av faglige råd

SRY besluttet på møte 3.12.2015 å nedsetter en arbeidsgruppe som skal vurdere sentrale problemstillinger knyttet til oppnevningen av de faglige rådene. Arbeidsgruppen består av til sammen tre representanter fra NHO, LO og Virke. Arbeidsgruppen leverer sin anbefaling til SRY-møtet i februar 2016. Arbeidsgruppen består av Benedikte Sterner (LO), Anne Eggen Lervik (Virke) og Carl Rønneberg (NHO). Arbeidsgruppen skal vurdere sentrale problemstillinger knyttet til nyoppnevningen og fremme disse for SRY.

Arbeidsgruppen mener partssamarbeidet kan videreutvikles og ser behov for endring blant annet i sammensetning og mandat for de faglige rådene. Et utestående spørsmål er om nyoppnevningen gjennomføres fra 2016 eller om departementet bestemmer seg for å utsette oppnevningen med 1. år. Dersom nyoppnevningen utsettes vil arbeidsgruppen kunne gå dypere inn i flere problemstillinger og legge disse frem til diskusjon i SRY.

Arbeidsgruppen tar foreløpig utgangspunkt i at nyoppnevningen skal gjennomføres høsten 2016 og fremmer følgende tema til diskusjon i SRY.

Representasjon i faglige råd  
Økonomiske rammer for arbeid i faglige råd

### **Representasjon i faglige råd**

Arbeidsgruppen mener det er grunn til å se nærmere på sammensetningen og representasjon i de faglige rådene. Rådene er oppnevnt med bakgrunn i opplæringslovens § 12-2.

### § 12-2. Faglege råd

Departementet nemner opp faglege råd for fag- og yrkesopplæringa. Kvart fag eller fagområde som kan ha læretid i bedrift, skal vere knytt til eit fagleg råd. Departementet avgjer etter framlegg frå organet for samarbeid om fag- og yrkesopplæringa kva for faglege råd som skal skipast, storleiken på råda, kva for fagleg felt det enkelte rådet skal dekkje og reglement for oppgåvene til råda.

Arbeidsoppgavene til de faglige rådene er ikke regulert i opplæringsloven. Departementet avgjør etter framlegg fra SRY hvilket faglig råd som skal etableres, hvilket faglig felt som skal dekkes og reglement for oppgavene til rådene.

Arbeidsgruppen mener at dagens mandat for arbeidet i de faglige rådene er svært bredt. Medlemmene skal ifølge mandatet:

- ✓ arbeide for å utvikle kvaliteten i fagene og se trender og utviklingstrekk som dekker arbeidslivets, den enkeltes og samfunnets fremtidige behov for kompetanse.
- ✓ ivareta den faglige helheten innen eget utdanningsprogram og se sammenhenger på tvers av bransjer og strukturen i opplæringen.
- ✓ følge den faglige utviklingen innenfor rådets område og tilgrensende områder. Ved behov skal rådet ta initiativ til nyetablering, omlegging og nedleggelse av utdannelse.

Bredden i rådernes mandat er utfordrende da representantene både skal ha faglig kompetanse og samtidig være organisasjonens utdanningspolitiske representant med ansvar for å forankre prinsipielle endringer i egen organisasjon. Dette har gjennom flere år ført til at flere av de faglige rådene har nedsatt arbeidsgrupper for å vurdere endringer i fagene. Arbeidsgruppene har rapportert til rådet som har vurdert/ anbefalt endringsforslagene. Rådene har således arbeidet mer overordnet.

Arbeidsgruppen fremmer følgende spørsmål til diskusjon:

- ✓ Hvilke saker/oppgaver skal rådene behandle – bør representantene være mest fagpersoner eller utdanningspolitiske representanter?
- ✓ Hvis utdanningspolitiske representanter – er det da behov for mer systematisk bruk av arbeidsgrupper for å ivareta konkrete faglige innspill når rådene ikke har denne kompetansen selv?

### Økonomiske rammer for arbeid i faglige råd

Arbeidsgruppen merker seg tilbakemeldinger fra organisasjonene i forhold til de økonomiske rammene som gjelder for arbeid i de faglige rådene. Møter, reise og opphold for rådsmøter og arbeidsgruppemøter finansieres i dag av Utdanningsdirektoratet. Organisasjonene som er representert i de ulike faglige rådene dekker eventuell tapt arbeidsfortjeneste for arbeidet.

I lys av trepartssamarbeidet mener arbeidsgruppen at partene selv kan dekke tapt arbeidsfortjeneste for rådsmøter i de faglige rådene. Imidlertid bør medlemmer i arbeidsgrupper få dekket tapt arbeidsfortjeneste da disse benyttes som fagekspertter til å foreslå endringer i fag. Medlemmer i arbeidsgrupper er ofte fagpersoner ansatte i produksjonsbedrifter som ikke får dekket tapt arbeidsfortjeneste.

Arbeidsgruppen fremmer følgende spørsmål til diskusjon:

- ✓ Bør organisasjonene selv dekke tapt arbeidsfortjeneste for rådsmøter i de faglige rådene?
- ✓ Bør medlemmer i arbeidsgrupper få dekket tapt arbeidsfortjeneste?

**Forslag til vedtak:**

Basert på diskusjonen og innspill fra SRY arbeider arbeidsgruppen videre med forslag til endringer i representasjon og økonomiske rammer for arbeid i de faglige rådene.

## SRY-møte 1

### 2016

Dato: 10.2.2016
Sted: Utdanningsdirektoratet, Møterom 4

<b>SRY-sak 03-01-2016</b>	<b>Overordnede problemstillinger fra faglige råds utviklingsredegjørelser del 1- Innspill fra NHO</b>
Dokument	Til vedtak
Innstilling	SRY ber de faglige rådene vurdere diskusjonsnotatet og SRYs kommentarer i det videre arbeidet med utviklingsredegjørelsen del 2.

#### **Bakgrunn for saken**

NHO har med bakgrunn i de faglige rådernes utviklingsredegjørelse del 1. laget et diskusjonsnotat til SRY med flere overordnede problemstillinger

Sekretariatet har i samråd med leder og nestleder i SRY vurdert notatet og ser at flere av problemstillingene også vil bli diskutert i de faglige rådene frem mot levering av utviklingsredegjørelsen del 2 (15. april). Diskusjonsnotatet legges derfor frem for en generell diskusjon i SRY. Videre foreslås det at notatet med SRYs kommentarer og innspill oversendes de faglige rådene som innspill i det videre arbeidet med utviklingsredegjørelsen del 2.

Kristian Ilnes vil gi en kort presentasjon av problemstillingene på møtet.

#### **Forslag til vedtak:**

SRY ber de faglige rådene vurdere diskusjonsnotatet og SRYs kommentarer i det videre arbeidet med utviklingsredegjørelsen del 2.

Til SRY ved Karl Gunnar Kristiansen  
Fra NHO ved Kristian Ilner

## Overordnede problemstillinger fra faglige råds utviklingsredegjørelser del 1

NHO vil med dette gi noen innspill til SRY for diskusjon.

Vi mener at SRY bør ha en diskusjon om hvor mange innganger og hvor mange fag som kan være hensiktsmessig i en ny tilbudsstruktur. Videre mener vi det vil være viktig å reflektere over skillet mellom de yrkesfaglige og de studieforbereidende programmene i den videregående opplæringen. Vi tror yrkesfagene vil være tjent med at dette skillet ikke blir skarpere enn i dag for å skape likeverd i forhold til overganger og karrieremuligheter.

Nærmere om særskilte problemstillinger:

- **Kryssløp og læreplanmoduler**

Vi ser i dag at en rekke fag har en naturlig tilknytning til mer enn ett programområde. Med omstillingsbehov i næringslivet vil denne tendensen sannsynligvis øke. Kryssløp er en løsning på dette. Samtidig vet vi at for mange kryssløp kan gjøre strukturen rotete og uoversiktlig.

Ved å finne fellesnevnerne i læreplaner fra ulike programområder kan man også lage læreplanmoduler og på den måten sette sammen ulike kompetansemål ved hjelp av moduler. Det kan utfylle kryssløpene. Moduler kan også kobles fra typiske generelle fag til mer spesielle fag (eks. salg og frisør).

- **Tidligere spesialisering (valgfrie programfag Vg2 og fordypningsområder Vg3)**

Mange fag er veldig generelle og *generiske*. De får da et altfor stort anvendelsesområde uten å klart definere og avgrense sin relevans.

De bør med fordel spisses og spesialiseres mer underveis i løpet, fra Vg2 og videre gjennom læretiden (Vg3). Et eksempel på dette er salgsfaget.

- **Landslinjer/ Regionale kompetansesenter (interregionale linjer)**

I Norge har vi et godt utbredt nærskoleprinsipp der man skal få et bredt tilbud av opplæringsmuligheter i fylket og lokalsamfunnet. Dette er et bra utgangspunkt for mange fag, men en utfordring for fag med særskilt regional forankring, og mindre fag som trenger å samle ressursene på færre skoler for å kunne tilby god opplæring.

- **TAF/ YSK**

Gjennomgangen av tilbudsstrukturen bør se på modeller som ligger utenfor Kunnskapsløftet (TAF/YSK). Her mener vi det er behov for en mer helhetlig nasjonal strategi.

- **Yrkesfag uten læretid**

I dag tilbyr enkelte skoler yrkesfaglige tilbud som dels gir både studiekompetanse og

mulighet for læretid senere til fag-/svennebrev. Dette kan være varianter som skiller seg fra TAF/YSK-modellen fordi det meste foregår på skolen.

Vi mener det kan være hensiktsmessig å se nærmere på ulike hybridmodeller som kan gi en form for yrkeskvalifikasjon også uten læretid, og uten behov for videre utdanning på høyskole- eller universitet. Det kan for eksempel tenkes innen Design og håndverk og i Helse og oppvekstfag. Fordelen er at man kan gå rett i ansettelse uten læretid.

- **Yrkesfaglige idrettsprogram**

I dag er alle idrettsprogram på norske videregående skoler studieforberedende. Vi mener flere skoler burde kombinere yrkesfag og idrettsfag. Dette vil i mange tilfeller være en god kombinasjon. De færreste av elevene som går på idrettsprogram kan leve av idretten sin. Vi tror også et slikt tilbud vil bidra positivt til rekrutteringen til yrkesfagene.

- **Fag som i regelen ikke gir ansettelse**

Enkelte fag gir i dag et svært dårlig ståsted i arbeidslivet. Selv fagbrev gir ikke ansettelse i virksomhetene, da disse foretrekker å rekruttere kandidater med mastergrad (se blant annet rapport fra NIFU, Høst og Reegård 2015 om IKT Service- og kontorfaget).

NHO mener disse fagene må endre læreplanene slik at de blir mer relevante og attraktive for arbeidslivet.

- **Lovregulerte fag**

Norge har i dag 164 lovregulerte yrker. Et titalls av dem er kvalifikasjoner på fagbrevs nivå. Disse fagene gir god forbruker- og samfunnsikkerhet og nyter en viss beskyttelse mot konkurranse fra ufaglært og akademisk arbeidskraft.

NHO savner en debatt om ikke flere fag bør kunne lovreguleres i Norge.

- **Overganger fra studiespesialisering til yrkesfaglige programmer i Vg2**

I dag har vi en betydelig lekkasje av elever som har valgt yrkesfaglig utdanningsprogram i Vg1 og videre til Vg2. Særlig etter Vg2 går mange over til studiespesialisering påbygg.

Tilsvarende vet vi at mange elever på studiespesialisering finner ut underveis at de ønsker noe annet. Veien over til yrkesfag fra påbegynt Vg1 og Vg2 er ikke enkel. Mange ender opp med et svært svakt vitnemål og vi vet at flere av disse elevene havner i høyskolenes frafallsstatistikk. En mulighet for kryssløp fra studiespesialisering til yrkesfag etter Vg1, og et konsentrert yrkesfaglig påbyggingsår fra Vg2 før læretid og eventuelt fagskole, tror vi kunne vært aktuelt for mange unge som har avlagt vitnemål tidligere. Det forutsetter imidlertid at ungdomsretten blir utvidet.

- **Overganger fra høyskole-/universitetsutdanning til yrkesfag, særskilte tilbud til voksne**

Forutsatt utvidet ungdomsrett, vil det være aktuelt å lage komprimerte yrkesfaglige løp med aktuelle programfag for voksne, til læretid og evt. fagskole.



Vår saksbehandler: Mari Bakke Ingebrigtsen  
Tlf.: 23 30 12 00

Vår dato: 28.1.2016  
Vår referanse:  
Deres dato:  
Deres referanse:



## SRY-møte 1 2016

Dato: 10.2.2015
Sted: Utdanningsdirektoratet

SRY-orienteringssak	Gjennomgang av tilbudsstrukturen
Dokument	Til orientering
Innstilling	SRY tar saken til orientering.

### Bakgrunn for saken

Kunnskapsdepartementet har gitt Utdanningsdirektoratet i oppdrag å «*styrke kvaliteten på og relevansen av fag- og yrkesopplæringen ved å gjennomgå tilbudsstrukturen i samarbeid med partene i arbeidslivet*»

De faglige rådene og de yrkesfaglige utvalgene er sentrale aktører i gjennomgangen av tilbudsstrukturen. De yrkesfaglige utvalgene skal levere sine rapporter 1.mars 2016. Gjennomgangen av tilbudsstrukturen er hovedtemaet for utviklingsredegjørelsene som de faglige rådene er i gang med å skrive. Utviklingsredegjørelsen leveres i to deler og frist for delrapport to er 15. april 2016. Her skal rådene presentere sine løsninger for fag som viser manglende relevans i arbeidslivet.

I SRY-møtet 3. desember presenterte Utdanningsdirektoratet hovedpunkter fra utviklingsredegjørelsene og tilbakemeldingene direktoratet har sendt til de faglige rådene. Direktoratet informerte også om arbeidet i de yrkesfaglige utvalgene.

### Videre arbeid med gjennomgang av tilbudsstrukturen

Utdanningsdirektoratet vil i dette møtet gi en status i arbeidet, samt orientere om hvordan fremdriften i arbeidet vil være etter at de faglige rådene har levert sine anbefalinger og forslag i april.

### Forslag til vedtak

SRY tar saken til orientering.



## SRY-møte 1 2016

Dato: 10.02.2016
Sted: Utdanningsdirektoratet, Møterom 4

<b>SRY-diskusjonssak</b>	<b>Videreføring av satsingen på Vurdering for læring (tiltak 4) – drøfte mulige tiltak i fag- og yrkesopplæring. Oppfølging av sak 3.7 fra forrige SRY møte.</b>
Dokument	Til diskusjon
Innstilling	
Vedlegg	Saksfremlegg- Videreføringen av satsingen på vurdering for læring i fag- og yrkesopplæringen.

### Bakgrunn for saken

Forskning viser at vurderingspraksisen kan ha stor betydning for elevers og lærlingers utbytte av opplæringen og muligheten for læring<sup>1</sup>. All vurdering som skjer underveis i opplæringen skal derfor bidra til å fremme læring, øke kompetanse og være et grunnlag for tilpasset opplæring<sup>2</sup>.

Elever og lærlinger lærer best når de:

- forstår hva de skal lære og hva som forventes av dem
- får tilbakemeldinger som sier noe om kvaliteten på arbeidet/prestasjonen
- får råd om hvordan de kan forbedre seg
- er involvert i eget læringsarbeid

Satsingen *Vurdering for læring* (2010-2017) handler om å videreutvikle en læringsfremmende vurderingspraksis og -kultur med utgangspunkt i de fire forskningsbaserte prinsippene over. Disse prinsippene for god underveisvurdering er også nedfelt i forskrift til opplæringslova, kapittel 3<sup>3</sup>. En viktig del av satsingen har vært å bygge opp kompetanse og støtte kommuner og fylkeskommuner i utviklingsarbeidet, slik at de får mest mulig ut av deltakelse i satsingen og at arbeidet videreføres etter deltakelsen.

Satsingen *Vurdering for læring* er inne i sin andre periode, jf. oppdragsbrev 33-13, Gjennomføring av tiltak i Meld. St. 20 (2012-2013) *På rett vei*. Som svar på oppdragsbrev 33-13, laget Utdanningsdirektoratet en tiltakspakke som samlet skal øke skoleeieres<sup>4</sup>, skolers og lærebedrifters vurderingskompetanse i videreføringen av satsingen. Ett av tiltakene var å vurdere behovet for videre tiltak rettet mot fagopplæringen.

Dette er også nevnt som eget tiltak i Yrkesfaglærerløftet - «vurdere å utvide kompetansetiltaket *Vurdering for læring* ved å lage en egen modul som er skreddersydd for fagopplæringen».

<sup>1</sup> OECD (2005): Formative Assessment: Improving Learning in Secondary Classrooms. Denne undersøkelsen omfatter ikke lærlinger.

<sup>2</sup> Forskrift til opplæringsloven, §3-11

<sup>3</sup> Bestemmelsene gjelder også elever med spesialundervisning og språklige minoriteter. Opplæring for voksne og elever i privatskoler har tilsvarende bestemmelser i egne forskrifter.

<sup>4</sup> Kommuner, fylkeskommuner og private skoleeiere.

## Videreføringen av Vurdering for læring – mulige tiltak

Alle fylkeskommunene har deltatt i satsingen med utvalg av skoler og lærebedrifter, og har gjennom dette fått kompetanseheving og støtte til å drive satsingen lokalt. Satsingen har ført til at vurdering er satt på dagsordenen i fagopplæringen i de fleste fylkeskommunene, samtidig viser tilbakemeldinger fra fylkeskommuner og Lærlingundersøkelsen at det fortsatt er utfordringer med å nå alle lærebedrifter. Utdanningsdirektoratet mener at det bør vurderes andre måter å støtte fylkeskommunene i det videre arbeidet, og eventuelt om det er hensiktsmessig at noen tiltak målrettes mer på temaer og/eller til enkelte grupper. Generelt er det mange kommuner, fylkeskommuner og skoleledere som etterspør hjelp til å se ulike satsingsområder i sammenheng, og som etterlyser en større samordning av ulike tiltak.

I videreføringen av Vurdering for læring i fagopplæring vil det være viktig å vurdere følgende tiltak:

- Vurdering *for læring* som tema integreres i direktoratets kompetansetiltak og satsinger rettet mot yrkesfaglærere, instruktører/lærebedrifter og opplæringskontor. På denne måten har man mulighet til sette dette temaet i sammenheng med andre nærliggende fagområder (f.eks. læreplanforståelse og læringsmiljø). Vi er i dialog med aktuelle satsinger, men dette vil være en pågående prosess i årene fremover.
- Fylkeskommunen sammen med opplæringskontorene har en viktig rolle i å støtte og følge opp lærebedrifter og lærlinger. Samtidig er det nærmere 20 prosent av lærebedriftene som ikke er medlem av et opplæringskontor. Det vil være aktuelt å vurdere hvorvidt det er behov for å ulike type kompetansetiltak til opplæringskontor og ev til frittstående lærebedrifter.
- Som en del av videreføringen av satsingen på Vurdering for læring, er det utviklet en skolebasert nettilbud i Vurdering for læring (MOOC) med oppstart mai 2015. Dette er et tilbud som retter seg mot hele skolen og er ment å støtte skolelederne i arbeidet med å videreutvikle vurderingspraksisen på skolen. Dette tilbudet er også relevant for skoler med yrkesfaglige utdanningsprogram. Det er flere videregående skoler som er meldt på dette tilbudet. Det er pr i dag 215 skoler med til sammen ca. 6300 deltakere som deltar i dette nettbaserte tilbudet. Erfaringer med denne måten å drive kompetanseutvikling på, vil kunne gi grunnlag for å vurdere om det er aktuelt å utvikle tilsvarende nettilbud for ulike målgrupper i fagopplæringen.

Utdanningsdirektoratet ber SRY drøfte om de ovennevnte tiltakene er relevante i arbeidet med Vurdering for læring i fag- og yrkesopplæringen. Direktoratet ønsker også forslag til andre tiltak

### **Vedtak**

## Videreføringen av satsingen på vurdering for læring i fag- og yrkesopplæringen

### Bakgrunn

Satsingen *Vurdering for læring* er inne i sin andre periode, jf. oppdragsbrev 33-13, Gjennomføring av tiltak i Meld. St. 20 (2012-2013) *På rett vei*.

Som svar på oppdragsbrev 33-13 laget Utdanningsdirektoratet en tiltakspakke som samlet skal øke skoleeieres<sup>1</sup>, skolars og lærebedrifters vurderingskompetanse. Ett av tiltakene var å vurdere behovet for videre tiltak rettet mot fagopplæringen. Dette er også nevnt som eget tiltak i Yrkesfaglærerløftet – «vurdere å utvide kompetansetiltaket *Vurdering for læring* ved å lage en egen modul som er skreddersydd for fagopplæringen.»

### Satsingen på Vurdering for læring (2010-2017)

Det overordnede målet med satsingen er at skoleeiere, skoler og lærebedrifter/opplæringskontor skal videreutvikle en læringsfremmende vurderingspraksis og -kultur ved å øke kompetansen og forståelsen for vurdering som redskap for læring.

Satsingen har vært faglig avgrenset og strukturert rundt fire forskningsbaserte prinsipper for god underveisvurdering som også er nedfelt i forskrift til opplæringslova, kapittel 3<sup>2</sup>.

Elever og lærlinger lærer best når de

- forstår hva de skal lære og hva som er forventet av dem
- får tilbakemeldinger som forteller dem om kvaliteten på arbeidet eller prestasjonen
- får råd om hvordan de kan forbedre seg
- er involvert i eget læringsarbeid ved blant annet å vurdere eget arbeid og utvikling.

Det er lagt opp til at deltakerne skal ha mulighet til å delta over tid i lærende nettverk, for å kunne veksle mellom faglig påfyll, utprøving i egen praksis og erfaringsdeling.

Kommuner og fylkeskommuner deltar med et utvalg av skoler og lærebedrifter, og har ansvaret for å drive satsingen lokalt utfra felles føringer beskrevet i [Grunnlagsdokumentet](#). Kommuner og fylkeskommuner skal blant annet etablere

---

<sup>1</sup> Kommuner, fylkeskommuner og private skoleeiere.

<sup>2</sup> Bestemmelsene gjelder også elever med spesialundervisning og språklige minoriteter. Opplæring for voksne og elever i privatskoler har tilsvarende bestemmelser i egne forskrifter.

eller bruke eksisterende lærende nettverk, som skal bidra til å videreutvikle vurderingspraksisen til den enkelte skole og lærebedrift.

En viktig del av satsingen har vært å bygge opp kompetanse og støtte kommunene og fylkeskommunene i utviklingsarbeidet, slik at de får mest mulig ut av deltakelsen i satsingen og at arbeidet videreføres etter deltakelse i satsingen. Dette har vært gjort blant annet gjennom å arrangere flere samlinger for de ansvarlige for satsingen i kommunen/fylkeskommunen gjennom satsingsperioden, med faglig påfyll og der det tilrettelegges for diskusjoner og erfaringsdeling. Samlingene er bygget på to innholdsmessige «pilarer»: Vurdering for læring og hvordan drive lokale utviklingsprosesser bl.a gjennom «lærende nettverk» og utviklingsarbeid på skole/lærebedrift.

Første pulje med deltakere startet opp i 2010, og pulje 5 og 6 pågår nå. Pulje 7 er planlagt igangsatt vinteren 2016. Pr. nå har alle fylkeskommunene og omtrent 261 kommuner deltatt i satsingen fordelt på seks puljer.

### **Erfaringer med å involvere fagopplæringen i Vurdering for læring-satsingen**

Alle fylkeskommunene deltok i pulje 2 fra februar 2011 til juni 2012 med til sammen 97 videregående skoler og 55 lærebedrifter/opplæringskontor. Med få unntak deltok fylkeskommunene med minst 5 videregående skoler og 3 lærebedrifter/opplæringskontor hver. Fylkeskommunene ble samlet i egen pulje for å kunne tilpasset innhold og faglig opplegg for fylkeskommunenes behov, som for eksempel temaer og problemstillinger knyttet til fag- og yrkesopplæringen. De fleste fylkeskommunene har vært positive til at *Vurdering for læring* har vært rettet mot både skole og fagopplæring, og oppgir at dette har gitt mulighet til støtte i deres arbeid/fokus på det fireårige løpet i fag- og yrkesopplæringen.

Fylkeskommunene forpliktet seg til å fristille én eller flere ressurspersoner i minst 50 % stilling til å drive satsingen lokalt. Et flertall av fylkeskommuner valgte å ha to ressurspersoner, hvorav den ene representerte fag- og yrkesopplæringsdelen i fylkeskommunen.

Mange fylkeskommuner oppgir i sluttrapportene at satsingen har bidratt til økt bevissthet og fokus på bedre underveisvurdering i fagopplæringen. For eksempel vises det til at *Vurdering for læring* inngår i instruktøropplæringen og i enkelte tilfeller i opplæringen av prøvenemndene. Noen fylkeskommuner har også tematisert dette på egne samlinger for opplæringskontorene i fylket. Enkelte fylkeskommuner har også hatt egne konferanser om *Vurdering for læring* i fag- og yrkesopplæringen.

Flere fylkeskommuner rapporterte også om at satsingen bidro til økt samarbeid på tvers av ulike avdelinger/fagseksjoner i fylkesadministrasjonen og på skoler, mellom skoler og mellom deltakende skoler og lærebedrifter. Erfaringer viser at prinsippene i vurdering for læring i stor grad er gjenkjennbare i lærebedrifter.

Samtidig påpeker mange at satsingen har et avdekket behov for å utvikle en mer felles forståelse av begreper og et felles vurderingsspråk mellom i fagopplæring og skole.

Fylkeskommunene oppgir i ulik grad å ha klart å involvere lærebedrifter og opplæringskontor i de lærende nettverkene med deltakerskolene. De lærebedriftene og opplæringskontorene som har deltatt i de lærende nettverk oppgir å ha utbytte av å delta i nettverk med lærere, og at dette bl.a har bidratt til økt forståelse for underveisvurdering. Enkelte oppgir også at arbeidet med vurdering har ført til at lærebedriftene har fått større kjennskap til innholdet i læreplanene, og hva som kan forventes av elever som skal begynne som lærlinger.

De aller fleste fylkeskommunene videreførte satsingen i en eller annen form etter at deltakerperioden i den nasjonale delen var avsluttet.

Tilbakemeldinger fra fylkeskommunene tyder på at det er særskilte utfordringer knyttet til videreføring av satsingen i fagopplæringen. Dette gjelder spesielt hvordan de kan nå alle lærebedriftene og sikre alle lærlinger og lærekandidater god underveisvurdering. Stadig utskifting av instruktører nevnes som en utfordring i forhold til å få til en kontinuitet i kompetanseutviklingen av instruktører. Krav om produksjon og inntjening blir nevnt som en årsak til at instruktørene ikke i samme grad kan delta på tilsvarende kompetanseopplegg som lærere.

### **Vurderingspraksisen i videregående opplæring**

Ulike forskningsrapporter<sup>3</sup> og Elevundersøkelsen samt tilbakemeldinger fra deltakere og fylkesmennene viser at det har skjedd endringer i vurderingspraksisen i skolene i løpet av satsingsperioden. Et flertall av elevene vet hva de skal lære og hva de blir vurdert etter, og læringsfremmende tilbakemeldinger er blitt mer vanlig. Fokuset har endret seg fra hva elevene skal *gjøre* til hva de skal *lære*.

Tilbakemeldinger fra deltakerne viser at arbeidet med vurdering gir økt forståelse for læreplanene og kompetansemål. En felles vurderingskultur er i ferd med å utvikle seg, slik at vurdering ikke lenger er et individuelt ansvar for den enkelte lærer. Det er større pådriv i arbeidet med å utvikle en god vurderingspraksis og lokalt arbeid med læreplaner hos deltakere i *Vurdering for læring* enn hos de som ikke deltar.<sup>4</sup>

Lærlingundersøkelsen ble revidert underveis i satsingsperioden, og har nå spørsmål som gir informasjon om lærlingenes oppfattelse av vurderingspraksisen i lærebedriftene. Lærlingundersøkelsen (2014) viser at over 70 prosent av lærlingene oppgir at de har oversikt over hva de skal lære i læretiden og at de får tilbakemeldinger som gjør at de forstår hva som skal til for å bli bedre i faget.

---

<sup>3</sup> Se bl.a. NTNU (FIVIS) 2011, 2013 og 2015, Spørsmål til Skole-Norge 2010 og 2012<sup>4</sup> Blant annet viser resultatene at der hvor både skolen og skoleeier deltar i *Vurdering for læring*, oppfatter 93 prosent av skolene skoleeier som en pådriver i utviklingsarbeidet, mens andelen er 68 prosent når verken skole eller skoleeier er med.

<sup>4</sup> Blant annet viser resultatene at der hvor både skolen og skoleeier deltar i *Vurdering for læring*, oppfatter 93 prosent av skolene skoleeier som en pådriver i utviklingsarbeidet, mens andelen er 68 prosent når verken skole eller skoleeier er med.

Over halvparten av lærlingene oppgir at de deltar aktivt i planlegging og vurdering av arbeidet sitt nokså ofte, svært ofte eller alltid. Det fremgår også at nesten 6 av 10 lærlinger (58 prosent) opplever at arbeidsgiver tar hensyn til deres synspunkt. Samtidig oppgir nesten alle lærebedrifter at de snakker med lærlingen om deres faglige prestasjoner, og hva som skal til for å bli bedre i faget.

Samtidig fremgår det i Lærlingundersøkelsen at det er fortsatt er noen utfordringer, for eksempel

- Det er variasjon i praksisen mellom lærebedrifter og utdanningsprogram, og det fortsatt er mange lærlinger som ikke opplever en opplærings situasjon med en vurderings praksis som er i tråd med god undervisning.
- Elever og lærlinger har rett på én samtale minst hvert halvår som skal handle om faglig utvikling ift læreplanen. Nærmere 11 prosent av lærlingene oppgir at de aldri har planlagte samtaler hvor de går gjennom opplæringsplanen og status for opplæringen. Omtrent 16 prosent oppgir at slike samtaler gjennomføres én gang år.
- Fylkesmennenes tilsyn i 2014 viser at fylkeskommunene i større grad må ha et forsvarlig system for å vurdere om det gjennomføres halvårsvurderinger, og iverksette tiltak der det avdekkes det ikke gjennomføres. Dersom fylkeskommunen ikke har rutiner for å sikre at lærebedriftene gjennomfører halvårsvurderinger, er det en risiko for at lærlingen og lærekandidaten ikke får den opplæringen han eller hun har krav på (Udirs tilsynsrapport 2014).
- Selv om et stort flertall av lærlingene oppgir å ha oversikt over hva de skal lære i læretiden, svarer nærmere 36 prosent av lærlingene at det enten ikke er utviklet eller at de er usikre på om det er utviklet plan for opplæringen. I tillegg oppgir nærmere 30 prosent at de i liten grad kjenner til kravene til fag- og svenneprøven. 27 prosent svarer verken eller på dette spørsmålet. Både kjennskap til plan for opplæringen og forståelse for hva som er kravene til fag- og svenneprøven gir viktig informasjon om hva som forventes at lærlingene skal lære, i tillegg handler det om å gi lærlingene en forutsigbar opplæring.

### **Opplæringskontorenes rolle**

Nærmere 80 % av lærebedriftene er tilknyttet et opplæringskontor. Ulike studier viser at opplæringskontorene har en viktig rolle i oppfølgingen av lærebedrifter og den enkelte lærling i bedrift, og at de enkelte tilfeller også kurser instruktører/lærebedrifter.<sup>5</sup> NIFU<sup>6</sup> viser til at det i stor grad er opplæringskontorene som planlegger og koordinerer opplæringen, og at de ofte har ansvar for halvårsvurderingen i de bedriftene som er tilknyttet

---

<sup>5</sup> NIFU (2014): Opplæringskontorene i fag- og yrkesopplæringen – avgjørende bindeledd eller institusjon utenfor kontroll?

<sup>6</sup> NIFU (2014): Kvalitet i fag- og yrkesopplæringen – Fokus på opplæring i bedrift.

opplæringskontor. Disse samtalene gjennomføres som regel sammen med faglig leder. I NIFUs rapport oppgir lærlingene at halvårsvurderingene bidrar til at de blir trygge på at de følger læreplanen, men at de ellers er usikker på nytteverdien. Flere av lærlingene påpeker at opplæringskontorene som deltok i disse samtalene ikke kjente godt nok til hva lærlingene driver med til daglig, og at den viktigste vurderingen er den de får av instruktørene og andre kollegaer i det daglige.

NIFU viser til at vurderingsarbeidet ofte tilrettelegges og koordineres av opplæringskontorene, og at dette kan skape avstand til det som skjer i bedriften i det daglige arbeidet. Mange opplæringskontor har utviklet ulike typer dokumentasjonssystemer til hjelp i dette arbeidet, som f.eks. inneholder plan for opplæringen og hvor lærlingens dokumentasjon av læringsutbytte føres. Forskerne mener å se konturene av to parallelle opplæringsystemer; ett knyttet til det daglige arbeidet i bedrift og ett knyttet til det systematiske arbeidet med dokumentasjon av læringsutbytte. Læringundersøkelsen viser imidlertid at over 40 prosent av lærlingene oppgir at opplæringsbok/logg/nettsider i liten eller nokså liten grad bidrar til at de får mer utbytte av opplæringen.

### **Videreføringen av Vurdering for læring – mulige tiltak**

Alle fylkeskommunene har allerede deltatt i satsingen Vurdering for læring, og har gjennom dette fått kompetanseheving og støtte til å drive satsingen lokalt. Med bakgrunn at fylkeskommunene har et stort antall skoler og lærebedrifter å forholde seg til, valgte Utdanningsdirektoratet å forlenge deltakerperioden med 1 år for de som ønsket det. Det betyr at fylkeskommunene gjennom den nasjonale satsingen til sammen har fått støtte til det lokale utviklingsarbeidet i tidsperioden vinteren 2011-våren 2013 (til sammen ca. 2,5 år). Satsingen har ført til at vurdering er satt på dagsordenen i fagopplæringen i de fleste fylkeskommunene, samtidig viser tilbakemeldinger fra fylkeskommuner og Lærlingundersøkelsen at det fortsatt er utfordringer med å nå alle lærebedrifter.

Utdanningsdirektoratet mener at det bør vurderes andre måter å støtte fylkeskommunene i det videre arbeidet, og eventuelt om det er hensiktsmessig at noen tiltak målrettes mer på temaer og/eller til enkelte grupper. Generelt er det mange kommuner, fylkeskommuner og skoleledere som etterspør hjelp til å se ulike satsingsområder i sammenheng, og som etterlyser en større samordning av ulike tiltak.

I videreføringen av Vurdering for læring i fagopplæring vil det være viktig å vurdere følgende tiltak:

- Vurdering *for læring* som tema integreres i direktoratets kompetansetiltak og satsinger rettet mot yrkesfaglærere, instruktører/lærebedrifter og opplæringskontor. På denne måten har man mulighet til sette dette temaet i sammenheng med andre nærliggende fagområder (f.eks. læreplanforståelse og læringsmiljø). Vi er i dialog med aktuelle satsinger,



men dette vil være en pågående prosess i årene fremover.

- Fylkeskommunen sammen med opplæringskontorene har en viktig rolle i å støtte og følge opp lærebedrifter og lærlinger. Samtidig er det nærmere 20 prosent av lærebedriftene som ikke er medlem av et opplæringskontor. Det vil være aktuelt å vurdere hvorvidt det er behov for å ulike type kompetansetiltak til opplæringskontor og ev til frittstående lærebedrifter.
- Som en del av videreføringen av satsingen på Vurdering for læring, er det utviklet en skolebasert nettilbud i Vurdering for læring (MOOC) med oppstart mai 2015. Dette er et tilbud som retter seg mot hele skolen og er ment å støtte skolelederne i arbeidet med å videreutvikle vurderingspraksisen på skolen. Dette tilbudet er også relevant for skoler med yrkesfaglige utdanningsprogram. Det er flere videregående skoler som er meldt på dette tilbudet. Det er pr i dag 215 skoler med til sammen ca. 6300 deltakere som deltar i dette nettbaserte tilbudet. Erfaringer med denne måten å drive kompetanseutvikling på, vil kunne gi grunnlag for å vurdere om det er aktuelt å utvikle tilsvarende nettilbud for ulike målgrupper i fagopplæringen.

Utdanningsdirektoratet ber SRY drøfte om de ovennevnte tiltakene er relevante i arbeidet med Vurdering for læring i fag- og yrkesopplæringen. Direktoratet ønsker også forslag til andre tiltak.

Vår saksbehandler: Olav Reiersen  
E-post: ore@utdanningsdirektoratet.no  
Tlf.: 23 30 00 00

Vår dato: 28.01.2016  
Vår referanse:  
Deres dato:  
Deres referanse:



## SRY-møte 1 2016

Dato: 10.02.2016
Sted: Utdanningsdirektoratet, Møterom 4

SRY-orienteringssak	Utprøving av vekslingsmodell
Dokument	Til orientering
Innstilling	Tas til etterretning.
Vedlegg	

### Oppsummering etter rapport fra deltakerfylkene for våren 2015 og Fafos delrapport 1 i november 2015.

Utprøvingen av vekslingsmodell i fag- og yrkesopplæringen omfatter i dag 21 prosjekter i 7 utdanningsprogram. 13 fylkeskommuner, 26 skoler og et femtitalls bedrifter deltar. (Litt vanskelig å sette eksakt antall. Noen fylker har ikke presisert, andre nevner opplæringskontor som kan involvere flere bedrifter.) Vekslingsutprøvingen startet i to puljer. I 2013 innvilget vi støtte til seks fylkeskommuner for vekslings i helse- og oppvekstfag. I 2014 ble ytterligere syv fylkeskommuner med, og utprøvingen omfattet flere utdanningsprogram og fag. I tillegg finnes det noen tilbud om vekslings som ikke er omfattet av vår støtte. Oslo startet med vekslings i byggfag allerede i 2012.

### Utprøving som startet høsten 2014

De aller fleste av prosjektene som startet i 2014 skal følge en 1 + 3-modell, dvs. at elevene følger et normalt eller tilnærmet normalt Vg1, og at den egentlige vekslings og tegning av lærekontrakt starter først etter sommeren 2015. Disse har begrenset erfaring å rapportere fra. I forrige rapport, skrevet i januar 2014, ble det rapportert at vi generelt kunne si at de aller fleste prosjektene gikk etter planen. Det var et par unntak. En fylkeskommune har måttet utsette oppstarten pga. vansker med å skaffe læreplasser. Et par steder har enkelte elever trukket seg.

### Utprøving som startet høsten 2013

Når det gjelder prosjektene i helse- og oppvekstfag som startet i 2013, ble det i rapporten levert juli 2015 at vekslings var godt i gang. Hovedinntrykket fra rapportene er stor grad av suksess. Det meldes om tilfredse elever og lærlinger, god tilbakemelding fra lærere og lærebedrifter. Stort sett var det veldig lite frafall eller ikke frafall i det hele tatt. Fravær var redusert, særlig de dagene lærlingene var i bedrift. Det ble rapportert om økt engasjement, motivasjon, aktivitet og mestringfølelse. Elever satt pris på muligheten til å ta med den praktiske erfaringen fra bedrift til teoriundervisningen på skolen og omvendt. Det ble rapportert om bedre samarbeid mellom skole og bedrift.

I følge sommerens rapport kan vi fortsatt oppsummere stor grad av suksess. Men det er også tendenser til at det etter rapporten i vinter har fremkommet større utfordringer. Flere fylkeskommuner ser ut til å slite mer må å finne læreplasser til alle, og et par steder fryktes det at læreplassene i vekslingsutprøvingen går på bekostning av læreplasser til elever som har fulgt

2+2-modellen. Søkningen fra elever er heller ikke like stor. Noen elever er redd det kan bli vanskeligere å gå over til påbygg til studieforberedende. Dette har ført til at det enkelte steder blir opprettet små klasser, noe som går ut over økonomien i prosjektene. Den doble statusen, at de samtidig er lærling og elev, har ført til utfordringer med reglene i Lånekassen. Ett fylke melder at dette spørsmålet er avklart.

### **Delrapport 1 - Evaluering av vekslingsmodell i fag- og yrkesopplæringen**

Fafo og NIFU har blitt tildelt oppdraget å evaluere utprøvingen. I november kom de med delrapport 1. Denne rapporten bærer også preg av at utprøvingen fremdeles er i et tidlig stadium. Rapporten legger stor vekt på utfordringene. De peker på at noen prosjekter ikke har startet som planlagt, og at flere prosjekter ikke videreføres med nye vekslingsklasser i 2015-2016. (Det var ikke en forutsetning at det skulle startes opp med nye kull.) De skriver at det oppleves som krevende å organisere vekslingsmodeller. Men de peker også på at i det minste noen av vanskelighetene skyldes at vekslingen skal fungere innenfor et system med 2+2-modell. En positiv effekt av vekslingsutprøvingen er en styrking av samarbeidet mellom skole og arbeidsliv.

### **Oppsummering**

Mange av prosjektene rapporterer om motiverte elever med lavt fravær, lite frafall og gode resultater. Men det kommer også frem at det er komplisert å drive veksling under de eksisterende rammene. Viktige utfordringer viser seg ved ønske om omvalg, enten til nytt utdanningsprogram eller til påbygg til studiekompetanse. Siden fremdriften ikke er synkron med hovedmodellen, skaper dette utfordringer for elever og skoleadministrasjon. Det er også administrative og økonomiske utfordringer for skoler og fylkeskommuner å drive veksling parallelt med 2+2. Deltakerfylkene skal sende ny rapport 1. februar. Vi har nå bedt dem legge vekt på virkningen vekslingsmodellen har på elevenes og lærlingenes læring, slik at vi kan få et bedre bilde av den pedagogiske effekten av vekslingsmodellen. Vi vil også be Fafo se nærmere på dette forholdet når de evaluerer utprøvingen.